

בעזרת ה' יתברך

קונטרס

ביעור החמץ - הכעס

וזהירות הגדולה מכעס
והשמחה בעבודות לקראת פסח
ובימי הפסח

טעימה בקצה המטה
מיערת הדבש של רבותינו
אשר מפיהם אנו חיים

מהדורת ביקורת
לקראת ימי ניסן תש"פ

כל הזכויות שמורות
וניתן להעתיק למען זיכוי הרבים

בכל הקשור לגליון זה
ניתן להתקשר 052-7629857

טוב להודות

ברכה מיוחדת לנדיבי עם החפצים בעילום שמם הי"ו
שלקחו על עצמם הוצאות קונטרס זה

יהא רעוא מן קדם אבוהון דבשמיא,
שאך טוב וחסד ירדפום כל ימי חייהם,
ויזכו לרוות רב נחת דקדושה מכל יוצ"ח.

תוכן העניינים

ה פתיחה - טוב להודות להשם.....

מעשיות שהובילו להינצל ממצב של - "על השם יזעף לבו" (משלי יט ג) רח"ל, בהשפעת האוירה של ליל הסדר / הלילה היחיד המסוגל להנחיל לבנים את האמונה

ז האם אין עצה? שאלה לקוראים החשובים שליט"א.....

ט פרק א - מאי טעמא?.....

טעם לחילוק בנסיונות של כעס, בין דורינו לדורות קודמים / למה בימי ניסן יש הרבה נסיונות של כעס? / עוד טעם להג"ל / עוד טעם להג"ל

יג פרק ב - "דבר ה' זו הלכה".....

מתוך: "הערה מעשית ונחוצה מאד לבדיקת חמץ" - כדי שלא לבוא לכמה וכמה עבירות של כעס - מהגה"צ רבי שריה דבלצקי זצ"ל / עוד מקורות בהלכה זו / האם ראוי, להאכיל קורבן פסח למי שכועס? / לאכול שמורה - או לא לכעוס, מה עדיף? / מה יותר חמור - "משהו חמץ", או משהו כעס? / כל ההידורים אין להם מקום, אם יש חשש כעס, שלו או של אחד מבני ביתו / האם מותר לכעוס בשביל דבר מצוה? / על ידי לימוד התורה וההלכה יחיו בשלום

יז פרק ג - ימי ניסן.....

לשמור עצמן - מלב רגז / עבודת קשר"ק / לא ללוש מצות עם דם / חג המצות תשמור / להזהר מאד מהכעס - וכן להזהר מאד שלא להביא את בני הבית לידי כעס / מעיקרי העבודה בימי ניסן / פנינה אחת, מתוך אשר דרוש דרש הגה"ק הרבי רבי שמואל שמעלקא מניקלשבורג זי"ע בשבת הגדול שנת תקל"ו: החמץ - לשון הרע וכעס, פוגע בפנימיות הנשמה

כא פרק ד - ליל הסדר.....

הכל בשלום והנחה / בשמחה וגילה / תנעול דלת בפני היצר הרע / מצוה ראשונה קבלו בשמחה - הכנה לכל הדורות להרגיש שמחה בעשיית מצוה / להיות בשמחה ולהזהר מכעס

כג פרק ה - הנהגות הצדיקים.....

לשמור במצוות כליל הפסח / זהירות לשמור בפסח / צריך שיהא מקום שיוכלו להמילט מהמתחים בבין אדם לחבירו, בערבי פסחים / הברכות והאיחולים לפסח / בפסח עלולה הכשרות לעבור אל הרגזות / המהרי"ד מבעלזא, ה' מקפיד שלא להניח לנשים לעבוד יותר מדאי - לפני פסח / הנהגת הרב מברסק - לאחר אפית המצות / אוירה נעימה / ה' שרוי בשמחה רבה / אוירת שמחה ורוגע / יש לעשותה ולקיימה בשמחה ובטוב לבב - מתוך אחריות וכבוד ראש / שיעורים לנשים כדי שלא יתאמצו יותר על הראוי בעבודות הפסח - וגם נהג להזהיר שלא לענות את הנשים, בדקדוקים, שאין רוח חכמים נוחה מהם.

כז פרק ו - שער המעשה.....

עובדות וסיפורים מצדיקים ואנשי מעלה, וגם מיהודים פשוטים, שמהם ניקח התעוררות, על העמידה בנסיונות הכעס, במיוחד בזמנים האלו

מעלת יהודי פשוט שגילה הבעש"ט / מעלתו המיוחדת של בן עלי- הקשור עם מצות מהודרות - שגילה הבעש"ט / מהרה"ק מאפטא / מהרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר / מעשה נורא מהגאון רבי משולם איגרא מטיסמניץ / התבטאות ה'חתם סופר' על המעשה, עם רבי משולם איגרא הנ"ל / מעשה ששבת נכד הרה"ק מקאריץ אצל הרה"ק מאפטא / מהרה"ק רבי פנחס מקוריץ / מעשה בחסיד בן עלי' ר' שבת'ל, ומה שאמר ע"ז מרן הרא"ש הזקן מסטאלין / מהרה"ק רבי ייבא / סיפורו של חסיד קאצק - "מתתי-הו קוזק" / מהרה"ק רבי שלום'קה מזוועהיל / מהגאון רבי מיכל דיין / מעשה מהרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ - שסיפרו הרה"ק ה'אהבת ישראל' מויז'ניץ / מהרה"ק ה'אהבת ישראל' מויז'ניץ / מהרה"ק רבי אהרן ראטה ה'שומר אמונים' / מעשה מחכם צדקה חוצין - שסיפרו הגאון רבי בן ציון אבא שאול / מהרבי מויז'ניץ - ה'ישועות משה' / מהגה"ח רבי אברהם חיים ברים / מהסטיפלער / מהרבי מטאלנא / מהרה"ח ר' זלמן בריזל / עוד מהנ"ל / מעשה נפלא מבן עלי' - ר' פנחס / מעשה מאברך בן עלי' שליט"א / מעשה שממנו נלמד, עד כמה הנסיון בליל הסדר יכול להשפיע / מרבי שמואל הומינר - בעל 'עבד המלך'

פתיחה

"טוב להודות להשם"

כידוע האמונה היא כנגד הכעס - ולכן נפתח בשרשרת של סיפורי ישועות, שאירעו בכח ההודאה להשם יתברך, והאחרון, על יציאה ממצב של - "על השם יזעף לבו" (משלי יט א) רח"ל, בהשפעת האוירה של ליל הסדר

רב פלוני הינו רב נכבד בארץ ישראל, ול"ע היו לו כאבים חזקים באוזן אחת, ושמיעת אוזנו התדרדרה עד שהפסיק לשמוע באותו אוזן. הכאב הפריע לו מאד, וגם שמיעתו הלקוי' הקשתה עליו לנהל את עניניו. המבינים בענינו המליצו לו: לנסוע לאמריקא בה ישנם סכויים טובים לרפואתו - בעזרתו יתברך. הוא הגיע לאמריקא, ועשה בדיקות אצל הרופאים מומחים, והמסקנה של הרופאים היתה: שאת שמיעת האוזן אי אפשר להציל, אמנם את הכאב אפשר להפסיק - על ידי שיסירו את העצבים הבעיתיים מהאוזן. לרב הי' קשה לקבל את המצב הזה. והוא התחיל להשית עצות בנפשו, ולהתבונן על מה עשה השם לי ככה?! ועלה בדעתו שאף שהוא מרבה להתפלל לרפואתו, אמנם זה לא נראה לו מספיק טוב, שאם הוא רק מבקש על מה שחסר לו, זה נראה כאילו חייבים לו, אלא קודם להודות על מה שכן טוב לו, ועל כל מה שיש לו. וממחשבה למעשה, כך הוא התחיל לנהוג, בכל תפילה הוא הי' מודה מקודם להשם יתברך על מה שכן טוב אצלו, על הראי' שלו, על שהוא יכול ללכת ברגליו, ועל אוזנו השני' שהיא בריאה והוא שומע בה. ועוד, ועוד. ורק אחרי שהוא הרגיש רגש הודאה נלהב להשם יתברך, הוא התחיל לבקש על מצבו הרפואי הנ"ל. כך עברו כמה ימים, והגיע הזמן שקבעו לעשות את הטיפול באוזנו כנ"ל, והוא הגיע לבית החולים, והרופא קיבל אותו ובדק אותו, ולאחר הבדיקה הרופא פנה אליו בהתרגשות: "אלקים אוהב אותך, יש כאן משהו מפליא ביותר, האוזן עומדת להתרפא לגמרי מעצמה, ואין צורך בשום טיפול. הרב שמח מאד למשמע אוזניו, והוא מיד התחיל להודות להשם יתברך על חסדו הנפלא הזה.

הרב לא שמר את ההארה שקיבל - מהנס שאירע עמו - לעצמו, ובהזדמנות הראשונה, כשהזמינו אותו למסור שיעור, לפני פורים, הוא סיפר על הנס שאירע עמו, והרב גם שיתף את הציבור במה שהוא התחזק לפני הנס, וביתר שאת לאחריו.

כמה שבועות לאחר השיעור של הרב - ימים אחדים לפני פסח - חיפש את הרב יהודי בלתי מוכר, ובפיו סיפור: יש לי במשפחתי שבעה ילדים, חמשה מהם נשואים כבר כמה שנים, אך שני בניו האחרונים, זה כבר חמש שנים שהם לא מצליחים למצוא את זיווגם, השתתפתי בשיעור של הרב לפני פורים, והחלטתי גם אני להתחיל להודות לשמו יתברך, על כל הטוב שכן יש לי. וכעת הנני איש בשורה, שהערב אנו חוגגים את האירוסין של בנינו האחרון, והבן שלפניו, גם התארס לא מזמן.

הרב מאד שמח לשמוע, שהוא זכה להיות גורם לתשועת השם שהיתה כמעט כהרף עין – תוך חודש בערך, אירוסין של שני אחים. והרב סיפר את סיפורו האישי יחד עם הסיפור הנוסף ששמע זה עתה, לדרשן מפורסם בארצינו הקדושה. והדרשן סיפר את שני הסיפורים ששמע מהרב, בדרשה שדרש לפני פסח.

כעבור כמה חודשים, בתחילת חודש תמוז, מתקשר יהודי לביתו של הדרשן הנ"ל, וגם בפיו סיפור: הגני אב למשפחה של אחד עשר ילדים, אחד מבני התחיל בתקופה האחרונה לסטות מדרך התורה, הוא עזב את הישיבה, שינה את צורת הלבוש שלו, הוריד את פיאותיו, ובסוף גם את הכיפה, קשה לתאר את העגמת נפש, רח"ל. לפני פסח שמעתי את הדרשה שלך, והחלטתי לנהוג כפי העולה מהדרשה, ולא רק בתפילה אלא במשך כל היום. ועשיתי עם משפחתי מבצע, להעיר אחד לשני, כמה טובות הגנו מקבלים מאתו יתברך, ועד כמה אנו חייבים להודות לו יתברך על כל טובותיו, ושבאמת "טוב להודות להשם". ובליל הסדר היתה ההודאה לשמו יתברך, הציר המרכזי שעליו סובב כל הסדר, על הכרת הטובה וההודאה אליו יתברך – שהוציאנו ממצרים. הבן הנ"ל הי' נוכח בסדר, אבל לא הראה שום סימן של השתתפות, או של התענינות. והנה אחרי פסח התחילו לראות אצלו שנוי, הכיפה חזרה, והפיאות, והשבוע בראש חודש תמוז הוא חזר לישיבה לבוש בצורה הולמת.

וכששאלו את הבחור בעצמו: מה הביא אותך לחזור?

השיב: האוירה שהרגשתי בליל הסדר. מרידה והודאה אינם הולכים ביחד! כשהכרתי כמה טובות השם יתברך עשה ועושה לי, התביישתי להמשיך בדרכי הנ"ל.

והבחור הנ"ל, ביקש לפרסם את הסיפור, כדי לעזור לאחרים.

המגיד הנודע הרב שלמה לוינשטיין שליט"א, בדרשתו בלק תשע"א

הלילה היחיד המסוגל להנחיל לבנים את האמונה

התורה הק' מורה לנו: דכל ימות השנה אף אם יאמר לבן סיפור יציאת מצרים לא יהיו אז הדברים מתיישבים בלבו ולא יכנסו באזניו, כי זה תלוי באמונת הלב, ולא כל מוחא סביל דא. וזהו שכתבה לנו התורה: "בעבור זה", ודרש בעל ההגדה: לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך – בליל פסח בזו הלילה מתגלה אור השכל והאמת והאמונה, וחופף בלילה הזה על כל ישראל. ואז כשתשיב לבך תשובה זו, ותגיד לפני כל הסיפור הלז אז בודאי יכנסו דברי האב באוזני הבן ויאמין באמת ביציאת מצרים.

הרה"ק מאפמא זי"ע בספרו 'אוהב ישראל', פסח ד"ה "יכול"

האם אין עצה?

שאלה - לקוראים החשובים שליט"א:

הנה איתא מהבעל שם טוב הקדוש זי"ע - וכך כתב הרה"ק ה'היכל הברכה' מקאמרנא זי"ע, בספרו 'מגילת סתרים', סוף חלק מעשה השם, וזה לשונו:

פעם אחת אמר (- מרן הבעל שם טוב הקדוש זי"ע) לאנשיו, בהושענא רבה: הכינו לכם רב ומורה, כי בשנה זאת אני הולך לעולמי. ואמרו לו תלמידיו: רבינו אור ישראל, שמענו כי במדינה זו יש צדיק אחד, אם נוכל להתקרב אליו? והשיב להם: שתסעו אליו, ותבואו אצלו כשיתפלל תפילה פלונית, ואחר כך תנסו אותו ותשאלו אותו: שיאמר לכם שום עצה להסיר הגדלות והגאווה, אם יאמר לכם שום עצה אין בו ממש, ואם ישיב אתכם: השם יעזור, כי אין עצה על זה, תדעו נאמנה כי צדיק גמור הוא. ונסעו שמה וכן הי' כנ"ל, ושאלו אותו כנ"ל, והשיב: רבותי, חביבי, אוהבי, מה אומר לכם, אין לזה שום עצה, כי יש מי שמשפיל את עצמו עד עפר והכוונה הפנימית בדקות היא גאווה וזדון לב, ויש להיפך, מי שמתנהג בגדלות ולבו נשבר. אין לזה שום עצה איך. השם יעזור ברוב רחמיו. ונתקשרו בו באהבה כפי צואת מרן האלקי (הבעש"ט) זכותו יגן עלינו. אמן.

וכיוצא בזה איתא מהרה"ק רבי יחזקאל שרגא משינווא זי"ע (בן מרן ה'דברי חיים' זי"ע) בספרו 'דברי יחזקאל' (פרשת עקב ד"ה "כי תאמר בלבבך" [השני]):

שמעתי שהיה בימי הבעל שם טוב הקדוש זי"ע איש מפורסם, ושאלו תלמידיו הקדושים אותו: אם ליסע אליו לראות מה (טובו) [טיבו], והרשה להם ליסע. ושאלו אותו היכן ידעו אם הוא צדיק אמת? ואמר להם: שיבקשו מאתו עצה על מחשבות זרות ופניות, ואם יתן להם עצה ידעו שאין בו ממש, שעל זה צריך האדם ללחום עד הרגע האחרונה, וזאת עבודת האדם בעולם הזה, ללחום עם מחשבותיו לעשות הכל לשמו יתברך.

ומדברי הבעל שם טוב הנ"ל, למדנו שעל גאווה [או "פניות", כלשון ה'דברי יחזקאל'] אין שום עצה. וכנ"ל.

והשאלה היא: האם נלמד מכך - שגם על כעס אין שום עצה?

כי הנה כתב רבי חיים ויטאל ז"ל, ב'שערי קדושה' (חלק ראשון, שער שני) וזה לשונו: יסוד האש - ממנו נמשכת הגאווה . . . ובכללה הכעס, כי מפני הגאווה מתכעס האדם . . . נמצא כי הגאווה והכעס, מדה אחת הם. עכ"ל.

וב'ראשית חכמה' (שער הענוה פרק ב [אות כא - לפי מהדורת וולדמן]) כתב: אין הכעס בא אלא מגובה הלב, שאם הי' לבו נשבר ונדכה, ודאי לא הי' כועס. עכ"ל.

וכן כתב ה'ראשית חכמה' בקיצורו - 'תוצאות חיים' (אות כט), וזה לשונו: מדת הגאווה והכעס שהכל אחד, כי אין כעס אלא מגובה לבב. עכ"ל.

מדבריהם למדנו שכעס וגאווה שוים, ולכן צריך לדעת האם כמו שאמר הבעל שם טוב לגבי גאווה שאין על זה עצה, הדברים אמורים גם כלפי כעס, שאין על זה עצה?

ואולי קצת משמעות שעל כעס אין עצה, ממה שכתב רבינו ה'חפץ חיים' זצ"ל, בספרו 'שמירת הלשון' (שער התבונה פרק יג), וזה לשונו:

יש שמורגל בלשון הרע מחמת רוב כעסו. דהיינו שהוא בטבע כעסן גדול ונוח לכעוס על כל דבר, ובעת הכעס אי אפשר לו להתאפק, ומדבר כל מה שעולה ברוחו. ולאיש כזה אין לנו שום עצה לשמירת לשונו, כי בעת שמתגבר כעסו עליו הוא שלא בדעתו. אם לא שיראה לעקור את המדה הרעה הזאת מאתו. עכ"ל.

ואם נאמר שבאמת גם על כעס אין עצה, אז צריך להבין למה ב'ראשית חכמה', ובעוד ספרים קדושים, מצאנו עצות למידת הכעס?

ומי שיש לו בהירות בענין זה, שיואיל לפנות לפלאפון: 0527629857 או לאימייל: 6770593@gmail.com, ויהא חלקו בין מזכה הרבים.

והנה אי אפשר לפרסם כל תגובה, ובכלל קשה להתחייב בכל צורה שהיא, והכל לפי הסיעתא דשמיא, ובלי נדר.

~ פרק א ~

מאי טעמא?!

טעם לחילוק בנסיונות של כעס, בין דורינו לדורות קודמים:
נביא מתוך דבריו של הרה"צ פה מפיק מרגליות - רבי צבי מאיר זילברברג
שליט"א (בסעודת שבת הגדול תשע"ח. ועוד. נערך מ'קונטרס מאמרי חזוק' גליון קיג עמוד כז):

הנה בדורות שעברו, אירעו נסיונות קשים אצל יהודים חשובים, בעניני כעס בימים אלו, דוגמת החלפת המצות שמורה. וכן הפיכת השולחן, וכדומה. ואילו בדורינו כמעט שאין מצויים נסיונות כאלו. ונראה שפנימיות הענין הוא: שבדורות שעברו, שבדרך כלל כוחות הנפש היו חזקים מאד, ממילא בכדי שיהא נסיון על כעס, המתאים לפי כוחם, הוצרך להיות נסיונות קשים. אך בימינו אין נצרך מצבים קשים שכדי שהם יהיו נסיונות על הכעס, אלא אף נסיונות קטנים המצויים על כל צעד ושעל, שאי אפשר לפורטם כי רבים הם, אצל כל אחד ואחד לפי מצבו וענינו, ולדוגמא בעלמא: שצריך לחכות בבית, או דבר שחשב שיהא מסודר ולא נעשה, או מריבות הילדים הקטנים, מה שנקרא חסרון במצבי רוח. או מצב שבא פתאום ואין יודעים מה לעשות?!

וצריך להיות מוכן לכל המצבים שיכולים להיות, ולזכור שאי אפשר לדעת מה יהא, ולהחליט להיות מוכן, שבכל מצב שלא יהא - להתנהג כראוי.

למה בימי ניסן יש הרבה נסיונות של כעס?

איתא מהגה"ק הרב רבי אליהו לערמאן מויסקיט זי"ע, בזה הלשון:

[במסכת] פסחים כג [עמוד ב, איתא]: יתיב ההוא מרבנן קמ' דרבי שמואל בר נחמני, ויתיב וקאמר משמ' דרבי יהושע בן לוי: מנין לכל איסורין שבתורה, דכי היכי דאסורין באכילה, הכי נמי אסורין בהנאה? ומאי ניהו? [ומה הם האיסורים לגביהם אנו דנים? שהרי בשאר איסורים פירט בהם הכתוב היתר הנאה - כך מסביר רש"י בסוף העמוד] חמץ בפסח ושור הנסקל. ויש להבין מה שכינו [חז"ל] לאלו הב', בשם כל איסורין שבתורה? וליישב זאת יש להקדים - משנה א' דראש השנה: ארבעה ראשי שנים הן, באחד בניסן ראש השנה למלכים ולרגלים. ובהקדם מאמר חז"ל (שמות רבה כג, יג): אמר ר' אבין ארבעה מיני גאים נבראו בעולם, גאה שבבהמות שור. הכלל כי קליפת השור שורשו הוא גאווה, והנה שורש הכעס נצמח מגאווה כנודע, ונשים לב להבין דברי חכמים וחידותם בדרך פשוט, הנה ניסן ראש השנה למלכים, ובמלך כתיב: "לבלתי רום לבבו מאחיו" (דברים יז, ט), היינו ענוה, וגם

רגל שבו ראש השנה לרגלים – ונודע שבפסח גובר בחינת אהבה ורצון בלא שום הדרגה, ורצון הוא היפך הכעס, וזהו תיקון לבחינת שור דקליפה שהוא גאווה וכעס. והנה כתיב: "בפרוח רשעים כמו עשב ויציצו" וגו' (תהלים צב, ח), כשמגיע עת שיתבטל הקליפה אז מתגאית ומתרוממת ומתגברת את עצמה, (כך כתב החסיד יעב"ץ [בפירושו על פרקי אבות, פרק ה משנה ד - ובדפוס הנפוץ, זה במשנה ה - ד"ה: "ולא אירע קרי לכהן גדול ביום הכיפורים"]). הביאו ה'תוספות - יום טוב, שם) וסופה: "להשמדם עדי עד", וזהו ביומי ניסן, כי אז מגיע עת רצון וזמן ביטולה, לכן מתגברת. והנה 'מצה' מורה על ענוה, שאינו עולה בנפיחה כלל, היפך חמץ שמנשא את עצמו. והנה כפי שביארנו שחמץ הוא בחינת גאות והתנשאות, ושור הוא בחינת כעס, זהו שורש והתחלת כל עבירות שבתורה כנודע, כי אדם שאינו מתגאה רק מצמצם את עצמו בחינת מצה, אינו רודף אחר המותרות כלל. וזהו שרמזו לנו חז"ל בדרך דרוש, וכלל התנא (= רבי יהושע בן לוי, בגמרא פסחים, המובא בתחילת הדרוש) וכינה ל'חמץ' ו'שור הנסקל' בשם "כל איסורין שבתורה".

בקיצור: כי בחינת כעס צריך לבירורים גדולים, כי כעס הוא טרדת הנפש כמו ספינה המטורפת בלב ים, ואין כעת ביאורו להבינכם. אך העיקר שהוא שורש כל המידות רעות רח"ל. לכן צריך האדם לברוח מזה מאד חיש מהר, ולדקדק ולברר המידה הזאת, והתיקון העיקר על ידי אש התורה, שמכלה לאש הכעס, ותביא בלבו הרצון ולב טוב.

שו"ת דבר אליהו

(בדרושים שבסוף הספר, דרוש ב' לשבת הגדול דף קכא. וכאן מושמט אריכות הדרוש) הגה"ק הנ"ל כשהי' בחור צעיר, אמר עליו הרה"ק רבי יצחק מווארקי זי"ע: "שהבחור הלז לומד תורה לשמה, ושמו הטוב יהא מפורסם בכל העולם, לאיש גאון, וקדוש - השם". כך כתב נכדו, ב'שיח שרפי קודש' א אות תקלו

א"ה: הגה"ק הנ"ל מילתא אגב אורחיה קמשמע לן, בסוף דבריו: ש"אש התורה, מכלה לאש הכעס". מהגר"א [מוילנא] זצ"ל מובא כעין זה, אלא שהוא מחלק בזה, וכך איתא ב'אבן שלמה' (פרק ב אות ה): לימוד האגדה טוב לכבוש בו יצר הרע של תאוה, ובלמוד הלכות שנמשלו לאש, וצריך לזה חימום רב, טוב לכבוש על ידו את הכעס.

עוד טעם להג"ל

והוא בהקדים דברי ה'חתם סופר': ידוע שהריב נקרא גם כן "מצה", והוא מענין המחלוקת, והענין באשר העולם הזה אין טוב בהחלט מפני תערובת קצת הרע שתהא במקצתו, ולכן כתיב: "ועמך כמריבי כהן" (הושע ד, ד), באשר הכהנים היותר מבוררים ונקיים והמה מסטרא דחסד כידוע, ומכל מקום מפני התערובת מסטרא

דגבורה נשאר בהם קצת כעס וקפדנות. וממילא שתמצא זה בהם יותר מלשאר בני אדם מב' טעמים - א': באשר שאין אחיזה ליצר הרע כי אם לזאת, על כן מתקנא בהם יותר, על דרך כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו. ב': מצד הטבע גם כן, "יוסיף דעת יוסיף מכאוב" (קהלת א, יח), באשר שכלם זך ונקי יותר נותנים אל לבם לכעוס לעובר על רצונם. ועל כן בצאת 'ישראל' ממצרים נצטוו לאכול מצות להורות על הנ"ל - [ש] גם כי נתקדשו ונטהרו בהסיר שאור שבעיסה, מכל מקום עוד נשאר אצלם דבר מה והוא הריב ונקרא "מצה" ושולט בהם יותר משאר אומות.

'דרשות - חתם סופר', לפסח דרוש א (רנח טור ג)

(ובענין מה שהכעס שולט בישראל יותר מאומות העולם, עיין עוד ב'דרשות חתם סופר', [דרוש כח - לז' אדר, ד"ה דורש טוב, קעג, טור ד'])

והנה מה שכתב הטעם הא', הוא לכאורה דומה לטעם הראשון המובא לעיל מהגה"ק רבי אליהו מויסקיט זי"ע, אולם הטעם השני נראה שהוא טעם "מצד הטבע" - גם בימי ניסן.

דהיינו: "מצד הטבע" כשעובדים קשה אז עלולים ביותר להכשל בכעס. ואותו הדבר בימי ניסן, עם העבודות הקשורות לפסח.

וכן עולה, ממה שכתב רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע בספרו 'צדקת הצדיק' (אות קי"ז) וזה לשונו: כל מי שנקי מחטאי התאוה, צריך שמירה יתירה בעניני כעס ורציחה, שהוא עלול להם! וכידוע ד"לא תרצה - ולא תנאף", הם שני הפכים, והם ימין ושמאל ברע. עכ"ל.

דהיינו: שעקב העבודות לפסח היהודי מזדכך מהתאוות, לכן - "צריך שמירה יתירה בעניני כעס ורציחה, שהוא עלול להם"!

עוד טעם להנ"ל

ב'ליקוטי מוהר"ן' (תנינא, תורה א, אות ה) כתב: בפסח נתתקן תאוות ממון, כמו שכתוב: "והשם נתן את חן העם בעיני מצרים, וישאילום - בעל כורחם" (ברכות ט, ב) כי הם לא רצו כלל, כי אז נתתקן תאוות ממון.

ואם יוצאים מתאוות ממון, אז זוכים להשפעת הממון מן השמים. כמו שאיתא מהגר"א (ביאור הגר"א. ישע"י ז, כב): אמרו חז"ל: "כל הבורח מן הכבוד, הכבוד רודף אחריו". כן הוא - בכל התאוות.

ואם זוכים להשפעת ממון, דוקא אז - יש נסיונות של כעס - כמו שאיתא ב'ליקוטי מוהר"ן' (תורה סח): מדת הכעס - שעל ידי זה, מפסיד ומאבד הממון הראוי לו. כי בבחינת שורש ההשתלשלות, שמשתלשל הממון ממקום שמשתלשל משם, היא בחינה אחת - עם הכעס ממש. ועל כן הבעל דבר כשרואה שמשתלשל ויורד שפע לאדם, שיהא לו ממון, אזי יורד ומזמן לו כעס. ועושה לו מבחינת ההשפעה וההשתלשלות, שיורד אליו - שיהא לו ממון, עושה ממנו כעס. כי הכעס הוא בחינה אחת וענין אחד עם הממון, במקום שורש ההשתלשלות. ואין ביניהם שום הפרש כי שניהם יורדים מגבורות.

~ פרק ב ~

"דבר השם – זו הלכה"

לשון הגמרא במסכת שבת [דף קלח עמוד ב].

במדור זה במיוחד - החובה להדגיש: שאין הכוונה להכריע בפסק ההלכה

מתוך – "הערה מעשית ונחוצה מאד לבדיקת חמץ"

כדי שלא לבוא לכמה וכמה עבירות של כעס

מהגה"צ רבי שרי' דבלצקי זצ"ל

במקומות האלה [המקרה, והתנור, וכל מיני מגירות במטבח], אין כבר לבדוק שום גישה בליל י"ד, כי הכל נקי שם ומלא במצרכי פסח, ואם יבוא לחטט אז, ועוד עם נר, במקרה המלא במצרכי פסח – יכול לצאת הפרת שלום בית, ולבוא לכמה וכמה עבירות של כעס והלבנת פנים וכו', וכל זה בשעה שביחד עם ביעור החמץ הגשמי אנו צריכים לבער אז גם את החמץ הרוחני, ולהתכוון להיסב למחרת על שלחן המלך – מלכו של עולם, "אתכא דרחמנא סמכינן" כמובא ב'שור' (סוף סימן תעז) וב'משנה ברורה' (שם, סעיף קטן ח), ואיך יבוא בשער המלך בלבוש שק של עבירות כעס ואונאת דברים וכיוצא בהם.

על כן העצה היעוצה להקדים במשך כמה לילות ולבדוק בנחת לאור הנר [בלי ברכה] את המקומות החייבים בבדיקה, והדברים שאפשר להוציאם החוצה אפשר לבדוק גם ביום בחוץ. ולליל בדיקת חמץ ישאיר איזה מקומות המחוייבים לבדוק שם עם ברכה כדין.

וכל זה אינו מחוייב לעשות בעצמו רק יכול לצוות לאשתו ובני ביתו, כי גם נשים וקטנים נאמנים על בדיקת חמץ, וכדאיתא ב'שולחן ערוך' (בסימן תלז סעיף ד), ואף שב'משנה ברורה' (שם, סעיף קטן ח'), כתב: דלכתחילה אין נכון לצוות לאלו לבדוק, שהבדיקה יש בה טורח גדול, ויש לחוש שמא יתעצלו, מכל מקום באופן כזה שהן בלאו הכי מנקות באופן יסודי, שוב אין בזה טורח אם מסתכלות מיד עוד פעם עם נר, או מוציאות לחוץ לאור היום להסתכל שנית לשם בדיקה. ורק יזהירם שלא לברך אז.

ובעיקר חיוב בדיקה בתוך כלים וארונות כאלו שניקו אותם יפה יפה כנהוג, אם בכלל צריך בדיקה או לא? כי סוף סוף מנהג העולם שלא לבדוק כידוע, ונראה

שהעולם סומכים במידי דרבנן לקולא, [ועיין בפנים, על איזה קולא הם סומכים] ואפילו הכי יש לעשות כמו שכתבתי.

הגה"צ רבי שרי' דבלצקי זצ"ל, בספרו 'איגרתא חדא', עמוד נה (לפי מהדורה שביעית, תשעב)

א"ה: מנהג העולם להקל, שהזכיר, מובא ומוסבר, בשו"ת מהרי"ש סימן יב (השו"ת נדפס, בסוף ספרו 'ארבע שיטות - פנים מסבירות'), להרב יהושע שפירא זצ"ל (נדפס בשנת תקל"א). העתיקו את המנהג בשמו, החיד"א בספרו 'מחזיק ברכה' סימן תלג דין ו, וכן ב'שערי תשובה' בסוף סימן תלג

עוד מקורות בהלכה זו

'דעת תורה' למהרש"ם, (הלכות פסח תלג סעיף ב), הביא בשם כתבי הד"ק, [= ה'דעת קדושים', להגה"ק מבוטשאטש זי"ע], וכבר נדפסו כתביו - במפעל 'שלחן ערוך - השלם', על ידי מכון ירושלים (בשנת תשנח), ונקראים בשם: 'אשל אברהם', על או"ח, בתחילת סימן תל"ג, ד"ה "לאור הנר" 'הליכות שלמה' הליכות והלכות מהגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל, (ניסן, פרק ה) סעיף א, וב'דבר הלכה (שם) אות א, ובהערה 4 'הליכות האיש' הליכות והלכות מהגרי"ש אלישיב זצ"ל, עמוד קלד ובאריכות - ב'שבות יצחק' חלק ד (המהדורה החדשה תשעב) פרקים ד - ה

האם ראוי, להאכיל קורבן פסח למי שכועס?

אפשר, מדרבנן יש להחמיר, באכילת הפסח, שלא להאכילו, למי שאמרו רז"ל, שהוא כאילו עובד עבודה זרה. כגון: "כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה". וביותר: "כל המשבר כלי בחמתו, יהא בעיניך כאילו עובד עבודה זרה".

הרה"ק ה'בני יששכר' בספרו 'דרך פקודיך', מצוה יג - יד, חלק הדיבור אות ד

האם כדאי להחמיר לאכול שמורה - אם על ידי זה, באים לידי כעס?

הקשה [הרה"ק רבי אשר מסטאלין - (בן רבי אהרן הגדול מקארלין זי"ע)] על סמיכות של: "אלהי מסכה לא תעשה לך" - לפסוק: "את חג המצות תשמור"?

[ו]אמר (תירוץ): שיש הרבה חסידים, שנזהרים דוקא לאכול שמורה בפסח, ועל ידי זה, כמה פעמים באים לידי כעס. מחמת שבני ביתם אינם נזהרים ונשמרים

כדבעי. וידוע מאמר חז"ל: כל הכועס כאלו עובד עבודה זרה. לכן סמך התורה הפסוקים האלו, שיותר טוב, שלא לאכול שמורה - משיכעס חס ושלום.

הרה"ח ר' חיים ליבערזאהן ז"ל, בספרו 'ארץ החיים' (נדפס בשנת תרפ"ז) אות יג

מה יותר חמור – "משהו חמץ", או משהו כעס?

פעם אמר מרן [ה'אהבת ישראל' זי"ע]: פלא, פלא, הלוא משהו חמץ בפסח, הוא רק איסור מדרבנן. והמדובר פה הוא בספק משהו, אבל כעס הוא עבודה זרה שאסור במשהו מדאורייתא, כמו שנאמר: "ולא ידבק בידך מאומה", היתכן להחליף, ספק משהו, מדרבנן - על איסור עבודה זרה, שהוא מדאורייתא!?

'ישראל סבא קדישא', עמוד רפט

כל ההידורים אין להם מקום, אם יש חשש כעס, שלו או של אחד מבני ביתו יש לזכור תדיר – שאין שום מקום לשום הידור שבעולם, במקום שישנו אפילו חשש קל של כעס שלו או של אחד מבני ביתו, כיון שמה מקום לענין של הידור במקום כעס החמור!?! עכ"ד

הגה"צ רבי צבי מאיר זילברברג שליט"א

בתוך דבריו סעודה שלישית, בפרשת ויקהל – פקודי – פרשת פרה, תשע"ח

נדפס בקונטרס מאמרי חיזוק גליון קי"א סוף עמוד י"ז

האם מותר לכעוס בשביל דבר מצוה?

מה שכתב הרב, שבמקום שראוי לכעוס אין קפידא. וכל מה שאיתא בנדרים (כב, א) בענין הכעס, הוא במקום שאינו ראוי לכעוס.

במחילת כבוד תורתו, לא ראה מה שאמר רבינו האר"י ז"ל ב'שער רוח הקודש' (ט, עמוד א [ויש שנוי בין הדפוסים]): שאפילו אם יש לו סיבה גדולה לכעוס - לא יכעוס. וזה לשונו: מורי [האר"י] ז"ל ה' מקפיד מאד בענין הכעס יותר מכל שאר העבירות. אפילו כשהוא כועס בשביל מצוה. עיין שם דברים נוראים בענין הכעס.

מרן הגאון רבי עובדי' יוסף זצ"ל, בשו"ת 'ביע אומר' חלק ט או"ח סימן צה אות יט

על ידי לימוד התורה וההלכה יחיו בשלום

אלה שאין להם פנאי ללמוד ההלכות כדת, ומתנהגים בחומרות יתרות, לא זו הדרך ולא זו העיר. שרק על ידי לימוד התורה וההלכה יוכלו לכלכל דבריהם במשפט, ויחיו בשלום ובמישור. [וכאן הביא את הסיפור הידוע מהרה"ק מאפמא זי"ע, הובא לקמן בפרק "שער המעשה" עמוד כט].

מרח"ט הגאון רבי עובדי' יוסף זצ"ל, בספרו 'ענף עץ אבות' עמוד מה

~ פרק ג ~

ימי ניסן

לשמור עצמן - מלב רגז

בהיות, כי כל ענייני טורח, של חג המצות - הקדוש, הוא: באהבה ובשמחה. לכן צריכין ישראל לשמור עצמן - מלב רגז! ומכל שכן, שלא יהא ריב, ומצה, ומחלוקת ביניהם!

'קב הישר', (פרק פט)

עבודת קשר"ק

ידוע מה שאמר הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע - על עבודת הנקיון של ישראל, לכבוד הפסח: שהוא מרומז ביהי רצון שאומרים בעת תקיעת שופר בראש השנה, שהמלאכים שיוצאים מן קשר"ק - שהוא ראשי תיבות ק'ראצן ר'יבן ש'ייערן וכו'. [א"ה: ראיתי כמה נוסחאות בפיענוח הר"ת קשר"ק, (וגם ראיתי מי שגורס תשר"ק)]

והוסיף הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב: על פי רוב, הנקיון וההכנות לפסח מלווים ברגזנות ובכעס, ובטוח הוא, שאם לא היו באים לידי כעס, היו יכולים להגיע לידי רוח הקודש, מגודל קדושת ההכנה לחג.

הרה"ח ר' ישראל שמעון קאסטיילניץ ז"ל - 'מזקנים אתבונן', חלק א עמוד עט

לא ללוש מצות עם דם

כאשר שמע [הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע], שהאופים את המצות עובדים עם בנות ישראל - המעריכות את המצות - בעבודת פרך, מן הבוקר עד כמה שעות בלילה, צעק בבית המדרש: "הנה מהאומות העולם, שונאי ישראל שבהם יעלילו על עם ישראל, שלשין את המצות בדם נוצרים, זה בודאי שקר וכזב. אבל אהה! הנה לשין ואופין פה המצות המצות בדמי ישראל - אם האופין עובדים עם בני ישראל ובנות ישראל בעבודת הפרך כיוצא בזו".

הגה"ח ר' יקותיאל ארי' קאמעלהאר זצ"ל - 'דור דעה' חלק שני, [לפי מהדורת ניו - יורק תשי"ב הוא בעמוד קמז, ולפי מהדורת יריד החסידות ירושלים כסליו תשע"ה הוא בעמוד 225]

חג המצות תשמור

טעם, סמיכות פסוק: "אלהי מסכה לא תעשה לך", לפסוק: "את חג המצות תשמור". דהנה, מנהג המון עם, בשעת אפיית המצות, לכעוס מאד על העוזרים - שאינם מהירין וזריזין. ומורין היתר לכעס, באמרם: שהוא צורך מצוה. לזה בא הפסוק לומר: "אלהי מסכה" - היינו: הכועס כעובד עבודה זרה - "לא תעשה לך", ואף על פי כן "את חג המצות תשמור".

'שפתי קדושים', פרשת כי תשא, בשם הצדיק המפורסם מוהר"ם מליסק זי"ע

להיזהר מאד מהכעס - וכן להיזהר מאד שלא להביא את בני הבית לידי כעס

יש לעורר אודות הכעס! שצריך מאד להיזהר בזה!

הן שלא לבוא לידי כעס! בימים אלו - ששורר אי סדר בבית, ולא מונח כל דבר במקומו הנכון.

והן שלא להביא את בני הבית לידי כעס! ולנהוג בהם בכבוד, על כל צעד ושעל! כאן סיפר סיפור נורא הוד ממרן הבעש"ט הק' [הובא להלן בפרק "שער המעשה" עמוד כח], ועוד סיפר ממרן הרא"ש הזקן מסטאלין (בנו של רבי אהרן הגדול מקארלין) זי"ע, [שם, עמוד לג].

כשמגיע לאדם נסיון של כעס, צריך הוא להתגבר על עצמו בעוז! ב'זוהר' הקדוש (פרשת תצוה, דף קפב, א), הפליגו בגודל העוון של הכעס, עד כדי שהנשמה האלוקית מסתלקת מהאדם על כך. ושקלינן וטרינן התם בארוכה: אם, אפילו לאחר שחוזרים בתשובה - חוזרת הנשמה לאדם. ובוודאי יזהרו מאד מאד שלא לגרום לזולת לבוא לידי כעס.

וזהו אחד מהענינים הגדולים בערב פסח, שיש להיזהר בו מאד מאד!

ובוודאי צריך כל אחד להטות שכס ולעזור בעבודות ערב החג, עד כמה שהיד מגעת. שלא יכרעו בני הבית תחת המעמסה - צריך לעשות גמילות חסד!

מתוך שיחת הכנה לפסח מהרבי מפינסק קארלין זי"ע - גליון 'מטה אהרן' גליון עב עמוד 2

מעיקרי העבודה בימי ניסן

צדיקי הדורות אומרים: שמעיקרי העבודה בימי ניסן ופסח, הוא עבודת גירוש החמץ ומחמצת דכעס וחמיצות, להשתדל מאד להיות כל הזמן בהמצב של: כל סטרא דנייחא איהו מסטרא דימינא, ומסטרא דמהימנותא. וכל סטרא דרוגזא איהו מסטרא אחרא בישא סטרא מסאבא. כדברי ה'זוהר' (פרשת פקודי, רסג עמוד ב).

תרגום: כל צד המנוחה הוא מצד הימין - ומצד האמונה. וכל צד הרוגז הוא, מצד האחר, הרע - צד הטומאה.

והחיזוק בזה נחוץ מאוד לא רק לפני היום טוב, שיש כל כך הרבה הכנות וטירדא דמצוה וממילא מובן שיכול להיות נסיונות בזה, רק גם במשך כל היום טוב, צריכים חיזוק בזה, שהיצר משתדל בהרבה אופנים, להכניס נסיונות של חמיצות וכדומה במשך כל היום טוב, ובלי זהירות וחיזוק תמידי בזה יכולים לפעמים להיכשל ח"ו.

הרה"צ רבי צבי מאיר זילברברג שליט"א, בסעודת שבת הגדול תשע"ח
נערך מ'קונטרס מאמרי חיזוק' גליון קי"ג עמוד כ"ז

הילדים הם לא קרבן פסח

כידוע בשל המשימות הכבידות המוטלות על בני הבית, מצוי שהאווירה בבית נעשית לחוצה, ומי שסובל מכך הם הילדים ההופכים במקרים רבים לקרבן פסח, וזוכרים את הימים הקדושים הללו בהם אנו מבערים את החמץ – כימים של סיוט, וחבל.

הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א - 'לחנך בשמחה' עמוד קמב

פנינה אחת מתוך דרוש, אשר דרש - בשבת הגדול שנת תקל"ו
הגה"ק הרבי רבי שמואל שמעלקא מניקלשבורג זי"ע

החמץ - לשון הרע וכעס, פוגע בפנימיות הנשמה

צריכים אנחנו לקשר עצמינו בו יתברך שמו, ולטהר מחשבותינו! ולבער החמץ והשאור! כי יש ב' מיני יצר הרע, אחד להסית האדם לילך אחר תאוות אכילה ושתיה ועריות, דברים שנפשו הבהמית של אדם מתאוה, והוא נקרא חמץ הראוי לאכילה. אבל ה"שאור" הוא שאינו ראוי לאכילה, הוא היצר הרע של לשון הרע וכעס, 'המה פגמים הנוגעים אל פנימיות הנשמה'. משום זה מצינו גבי שאור כתיב (בפרשת בא): "שאור לא ימצא בבתיכם" (יב, יט), וגם כן "תשביתו שאור מבתיכם" (שם, טו), לאפוקי גבי חמץ כתיב רק "בכל גבולך" (יג, ז) הנקרא בורות שיחין ומערות, שהמה חוצה, (פסחים ה, עמוד ב).

[הערה מהמוציא לאור מחדש (ירושלים תשמ"ח - הרב יצחק הלוי בלעדי):
לכאורה צריך עיון, דהא כתיב שם: "ולא יראה לך חמץ, ולא יראה לך שאור בכל גבולך" (יג, ז), הרי דאף בשאור כתיב: "בכל גבולך"? אך נראה כוונת רבינו, שבשאור כתיב נמי "בתיכם", מה שאין כן חמץ, לא הוזכר "בתיכם", אלא רק "גבולך"].
והאדם צריך לבער שניהם יחדיו! וכיון שנבדוק עצמינו בימים האלה מכל וכל, אזי נזכה ל"שבעת ימים תאכל מצות" ולקבל הארה מהאור הגדול המאיר ובא בחג הקדוש הזה.

'דברי שמואל', מועדים. נכתב על ידי תלמידו ר' פנחס מפולין

~ פרק ד ~

ליל הסדר

הכל בשלום והנחה

ראוי לכל אדם לענג נפשו וגופו בלילה הזה ולהראות חירות בעצמו, וירחיק מעליו כל דאגה וצער שיש לו ממקום אחר, ואין צריך לומר שיעורר עתה מחדש שום קטטה ומריבה, אלא הכל יהי' שלום והנחה, ולא יתן פתחון פה לבעל דין לחלוק.

'סדר היום', סדר ההגדה וכוונתה

בשמחה וגילה

איתא ב'זוהר' (פרשת אמור, דף צה, ב): שצריך לשמוח באותו הלילה [= ליל הסדר]! משום ששמחה נמצאת למעלה ולמטה וכו'. ועל כן, צריך לומר - שירות ותשבחות של אותו הלילה, בשמחה ובגילה! ולא להראות שום לב רגז!

'קב הישר', פרק צ

תנעול דלת בפני היצר הרע

ראה: שהלילה הזו מאירה כשמש בתוקף אורות עליונים, ועל כן היצר הרע עושה לו פותחות [= פתח], ומבקש עילה, ליכנס באחד מבני הבית, או במשרתת. והחכם עיניו בראשו, של"ו [= ליצר הרע] תנעול דלת! ויעביר הכל - מוציא מצ"ה [= מריבה], ומכניס אהבה. ואשריו.

הרב חיד"א זצ"ל - בספרו 'מורה באצבע', סימן ז אות רח

הוספה על הנ"ל

הנה מה מאד ראוי לכל איש ישראל, להיות יגיל וישמח בלילה הזאת, אור חג הפסח - ליל התקדש החג, יעורר לבו ורעיוניו להיות יגיל וישמח, כי הלילה הקדושה הזאת בחסדיו הרבים הוציאנו ממצרים ערות הארץ, מקום הזוהמה והטומאה וסטרא אחרא, ובחר בנו השם יתברך להיות לו לעם סגולה מכל העמים, וההוצאה זו היתה מסילה לידבק בהשם יתברך ותורתו הקדושה ומצוותיו הקדושים, על כן מה מאד נכון להתאמץ לכל איש ישראל, שלא יעשה מקום פתח

להכנס בביתו מדת הדין על ידי איזה מחלוקת וכעס ח"ו, שזה הוא חלק הסטרא אחרא בליל קדוש כזה שמאירים בה בתוקף אורות עליונים.

שערי הקדש מרבי יהושע [ב"ר מאיר] הכהן [קפלן] מוולאז'ין זצ"ל
נתחבר ונדפס בתור ביאור ל'מורה באצבע' להחיד"א, [בוילנא תרס"ז]
וזאת כתב, בהערה באות יג, לדברי החיד"א הנ"ל - בקטע הקודם

מצוה ראשונה קבלו בשמחה - הכנה לכל הדורות להרגיש שמחה בעשיית מצוה
בפסוק 'משארותם צרורות כו' על שכמם כו', שהיו מחבבין המצות. להיות כי
היתה מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל וקיבלוה בשמחה. וזה הי' הכנה לכל
הדורות שיוכלו להרגיש שמחה בעשיית המצוה. ושמחה של מצוה הוא דבר גדול
שניתקן כל האדם בכח שמחה זו. וידעו בני ישראל היטב כי כל הגאולה היתה כדי
שיכנסו בכלל עבדי ה', והיתה עיקר השמחה שלהם בהגאולה על ידי שזכו להיכנס
בכלל עבדי ה', כמו שכתוב 'יצאו כל צבאות ה', והטו שכמם לקבל עול מצותיו
בשמחה.

ולכן גם כן מקיימים בני ישראל לדורות מצות מצה בליל פסח בשמחה, כמאמר
חכמינו ז"ל מצות שקיבלו בשמחה עדיין עושים בשמחה. [וזהו שכתוב אחר
פרשת 'משכו' ויקד העם וישתחוו' ע"ש פירוש רש"י. ויש לומר שהי' על קבלת
מצוה ראשונה בשמחה נתנו על זה שבח והודאה שזכו להיות מצוינים במצות
השם יתברך].

'שפת אמת' פרשת בא - שנת תרמ"ב

להיות בשמחה ולהזהר מכעס

צריך בליל פסח להיות בשמחה גדולה שהקב"ה גאל אותנו ממצרים, ולא רק
אותנו גם את השכינה הק' שהיתה עמנו בגלות, על כן צריך לשמוח מאוד שמחה
גדולה עד שלא תהא בכל ימי חייו שמחה יותר גדולה מליל פסח, ולא יערב עמה
שום עצב בעולם ולא שום כעס. וצריך להשגיח על דבר זה מאד, והיצר הרע דרכו
להכשיל את האדם באיזה עניין של רוגז או כעס על דברים קטנים חולפים ומפסיד
את העיקר.

הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל, קובץ בנין ציון מס' 19

~ פרק ה ~

הנהגות הצדיקים

לשמוח במצוות בליל הפסח

בליל פסח יתנהג בקדושה וביראה, ולשמוח במצוות שזיכה השם אותנו בלילה הזה. . . ואף במרור, מה גם שקשה לו קצת. . . אני מבטיח באמונה במי שיעשה [ה]מצוה בחשק ויחשוב בשמחה: בזו הרגע אני מקיים מצות [ה]בורא, כמעט לא ירגיש מרורות כלל.

מתוך כתב ידו של הגה"ק רבי עקיבא אייגר זצ"ל,
מרשימה שרשם לעצמו בשביל הדרשה של שבת הגדול,
נדפס ב'חוט המשולש' – החדש, (במהדורה דשנת תשכג, הוא בעמוד רה,
ובמהדורה דשנת תשס, הוא בעמוד רלב)

זהירות לשמוח בפסח

ליזהר מאד בשמחת פסח! וליזהר מחמץ משהו! וכל החומרות שהחמירו
המחמירים על זה!

הנהגות ישרות - מהרה"ק ה'מאור עינים' מטשערנאביל זי"ע (אות טז)

שיהא מקום שיוכלו להמילט מהמתחים בבין אדם לחבירו, בערבי פסחים

בבית מדרשו של הרה"ק ה'בת עין' מאווריטש זי"ע [נפטר - י"ב כסליו תר"א]
אשר בצפת, רצו שנה אחת לסייד וליפות את הבית מדרש לכבוד חג הפסח,
כאשר הגיע דבר השמועה לאזני הרה"ק הנ"ל סירב לכך בכל תוקף, ונימק טעמו
בצחות לשונו: כי בערבי פסחים מילתא דשכיחא היא שמתעוררת מתיחות בין
אדם לחבירו ובין איש לאשתו, ובאותה שעה משמש ביהמ"ד כ"עיר מקלט" עבור
הנעלבים, ואם יסיידו ויסגרו את ביהמ"ד לא יהא להם לאן לברוח.

והנה "שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה לימוד", ובודאי שלא היתה כוונתו
לדחות אותם בקש ובמילי בדדיחותא גרידא, אלא שכך היא האמת - שחייב
האדם להתרחק מן המריבה והמחלוקת כמטחוי קשת, כשם שהוא בורח מן האש
ומחי' רעה, רח"ל.

הרה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א, ב'באר החיים' - על ההגדה, עמוד ל הערה לא

הברכות והאיחולים לפסח

דרכו של כ"ק אא"ז [רבי יחזקאל מקאזמיר] זי"ע הי', לברך בהיפוך ממנהג העולם, העולם אומרים: "אלוסטיגען פורים און כשר'ן פסח" [= פורים שמח, ופסח כשר], והוא אמר: "א כשר'ן פורים און אלוסטיגען פסח". [= פורים כשר ופסח שמח] ואמר הטעם: כי בוודאי כל פורים הוא בשמחה, לכן עיקר הברכה שיהא גם כשר כדת של תורה. והפסח בודאי כשר הוא, לפי החומרות של כל אחד מישראל, לכן העיקר הוא שיהא גם בשמחה.

'הגדה של פסח – אשי ישראל' עמוד קעז [לפי המהדורה החדשה נ.י. תשמ"ה]

בפסח עלולה הכשרות לעבור אל הרגזנות

[ובסמוך לדורינו, המחנך הנערץ, איש המעלה הגה"ח רבי גד אייזנר ז"ל], הי' מזכיר את האימרה [הנ"ל], שהגם שנוהגים לברך "פורים שמח", ו"פסח כשר" – יש מקום לברך גם להיפך: פורים כשר, פסח שמח – כי בפורים עלולה השמחה לעבור את גבול הכשרות, ובפסח עלולה הכשרות לעבור אל הרגזנות.

'במחיצת ר' גד'ל' עמוד רסא

המהרי"ד מבעלזא, הי' מקפיד שלא להניח לנשים לעבוד יותר מדאי – לפני פסח אחי [הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע] אמר: שאדוני אבי [המהרי"ד מבעלזא זי"ע] הי' מקפיד, שלא להניח לנשים לעמול יותר מדאי לפני פסח.

לשון הרה"ק מבילגורייא זי"ע

כמו כן פה בארץ ישראל, הורה מרן [מהר"א] זי"ע, לאנשי ביתו: להשגיח על הילדה – בתו חורגתו וחניכת ביתו, הצדקת ביילא חי' ע"ה (לימים הרבנית מקוממיות) – שלא תתאמץ מעבר לכוחה, בעת סיוע לקיום מצות תשביתו, והכנת הבית לפסח. מפני הרבנית הנ"ל

'ביתו נאווה קודש' – ניסן כרך א עמוד קסג

הנהגת הרב מבריסק – לאחר אפית המצות

לאחר שרבינו הגדול רבי יצחק הלוי סאלאווייציק – הרב מבריסק זצ"ל, הי' מסיים את אפיית המצות [בחבורתו המיוחדת], היתה נהרה של שביעות רצון

שורה על פניו, והי' מברך את בעל המאפיה: "לשנה הבאה, מתוך בריאות ושמחה".

'הרב מבריסק' חלק ג עמוד 387

אורה נעימה

מין רבינו עובדי' יוסף זצ"ל - כדרך של תלמידי חכמים המרבים שלום - הי' מידי שנה בפרוס הפסח, עובר יחד עם הרבנית בכל חדרי הבית, ומורה היכן לנקות והיכן לא צריך לנקות, כיון שאין מכניסים שם חמץ. והכל באורה נעימה ובהשראת שלום.

נמסר על ידי נכדו הרב עובדי' יוסף בוטבול שליט"א, ששמע מאמו (בת מרן) שתליט"א

הי' שרוי בשמחה רבה

כמה דקדק רבינו [רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל], בכל מצוה ומצוה שתעשה בשלימות ובהידור, שבעים ושבעה חרד בהלכות הפסח, בו החמץ ב"משהו", ובאיסור כרת, ועם זאת שרוי הי' בשמחה רבה. בראשית שיעורו הקבוע בשבת הגדול, נהרה שמחה על פניו, ופתח בהתרגשות: "שבת - הגדול - מבורך".

'רבינו האור לציון' חלק ג עמוד 36

אורית שמחה ורוגע

בערבי פסחים, בהם עמד ועמל רבינו [הרבי מפינסק קארלין זי"ע] בעצמו על נקיון הבית, והכין בעצמו את כל הכנות החג הקדוש, היתה מורגשת סביבותיו אורית שמחה ורוגע, תוך שהוא מפזם מנעימות ההגדה וניגוני פסח. רבינו הי' מקפיד מאד על סדר יום מסודר, והכין מראש סדר, לכל יום מה לעשות בו. ולא נתן לעבוד עד אמצע הלילה, באומרו: כי העבודה מבורכת יותר - כשאין עובדים הרבה מדי. מכל משמר שמר את החומרות שקיבל מבית אבותיו, כגון הכנת מים מערב פסח, בדוד מיוחד. ועוד ועוד. אך הכל הי' בעונג ובשמחה בלי שום לחץ, ומבלי לשנות את הסדרים.

'משנת החינוך' - 'אורחות אהרן', עמוד שי, לפי מהדורת ניסן תשע"ד

יש לעשותה ולקיימה בשמחה ובטוב לבב – מתוך אחריות וכובד ראש מרגלא בפומיה [דהגה"צ רבי אברהם חיים ברים ז"ל] מצות הזהירות מחשש חמץ בפסח, הרי הוא מצוה כשאר כל המצוות כולם, ויש לעשותה ולקיימה בשמחה ובטוב לבב – כראוי לשמחה של מצוה, אולם מתוך אחריות מרובה וכובד ראש, שכך הוא מצוותה. בדברים אלו הי' רבינו פותח את ההכנות לפסח, ואלו הדברים היו נר לרגליו.

יחד עם גודל הזהירות והחומרות באפית המצות, דאג רבינו לבל יחסר המזג, בעת אפיתם, והשריש שמחה של מצוה, יחד עם הזהירות מחמץ.

קונטרס 'שירה חדשה' (נדפס בשנת תשס"ג)

שיחות וליקוטים מהגה"צ רבי אברהם חיים ברים ז"ל - עמוד סג

שיעורים לנשים כדי שלא יתאמצו יותר על הראוי בעבודות הפסח,

וגם אזהרה שלא לענות את הנשים - בדקדוקים, שאין רוח חכמים נוחה מהם.

כאב לו [להגאון הגדול רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל] שיש מנשות ישראל, שמחמת שגישתם למצות ביעור חמץ לא נכונה, הם מפסידות מצוות שמחת יום טוב, לכן מסר להן שיעור מיוחד בו טרח לבאר להן את דרך התורה וגדרי ההלכה בזה, ועורר שביעור חמץ לא כולל הרבה מהדברים שכלולים בהנקיון השנתי שנשים מעמיסות על ימי ערב פסח, מה שמגרע לאחר מכן משמחת היום טוב אם מגיעים אליו עייפים ומותשים בזמן שצריכים להרגיש בני מלכים.

וגם בדרשת שבת הגדול הי' רגיל לעורר על כך שיש להיזהר לא לענות את הנשים - בדקדוקים, שאין רוח חכמים נוחה מהם.

'מגדלתו ומרוממתו' תולדות הגאון הגדול רבי חיים פנחס שיינברג ראש ישיבת - תורה אור זצ"ל, עמוד 343

~ פרק ו ~

שער המעשה

עובדות וסיפורים מצדיקים ואנשי מעלה, וגם מיהודים פשוטים, שמהם ניקח התעוררות, על העמידה בנסיונות הכעס, במיוחד בזמנים האלו מעלת יהודי פשוט שגילה הבעש"ט

אצל הבעל שם טוב זי"ע, היו תלמידים למדנים גדולים ובעלי רוח הקודש. והיו גם מקושרים, אנשים פשוטים שלא ידעו ללמוד, רובם היו בעלי מלאכה שגרו בישובים וכפרים ועסקו במלאכות שונות.

ר' נתן ליווענטהענדלער, סוחר בדים מברוד, הי' בין תלמידיו הרבים של הבעל שם טוב, הוא הי' יהודי תלמיד חכם, ובכל יום כשהתפנה מהעסק, ובפרט בלילות, נהג לשבת וללמוד בהתמדה גדולה, אך במידות הי' ר' נתן מאד פשוט.

הוא הי' שקוע בעיקר בלימוד התורה, בעיון רב ובהעמקה, ובקיום המצוות בהידורים, אבל בעניני עבודת המידות הוא התעסק מעט, ו[אמנם הוא התעסק] גם במידות כפי שהן על פי דיני התורה, [אבל] ללא כל ויתורים של מידת חסידות. הבעל שם טוב עורר אותו שיש לעסוק [יותר] במידות, אבל ר' נתן נהג בסדר שלו. שנים חלפו ולר' נתן כבר גדלו [ה]בנים, אותם הוא הדריך בדרכו – [להיות] למדנים גדולים.

אצל הבעל שם טוב הי' גם מקושר, יהודי פשוט שהי' גר בכפר בלישצניץ שנקרא אברהם בלישצניצער, הוא הי' פשוט מאד בלימוד, הוא למד רק את הספרים שהיו כתובים באידיש, וגם את זה לא עלה בידו להבין בנקל. כל דבר בעבודת השם יתברך וקיום המצוות הוא עשה בשמחה, ועבד על עצמו במידות. [פעם] בליל הסדר, כאשר הבעל שם טוב ישב עם תלמידיו לשולחן הסדר הוא הי' שמח מאד, ושוחח אודות הנחת רוח הגדולה למעלה, מהעבודה של האנשים הפשוטים – לגבי [הנחת רוח למעלה מ]העבודה של בעלי תורה ועבודה. והורה לתלמידיו שיעצמו את עיניהם, וכל אחד יניח את ידו על כתף רעהו היושב לידו.

הבעל שם טוב עצמו הניח את ידיו על כתפיהם של שני התלמידים שישבו משני צידיו והתחיל לשיר ניגון. [ואז] התלמידים ראו, איך ר' אברהם בלישצניצער יושב עם אשתו וילדיו אצלו בכפר ליד שלחן הסדר, בחדר קטן. על השולחן עומדים כמה כלי חרס ודולק מעט שמן. ור' אברהם ובני ביתו יושבים חגיגים בשמחה רבה ועורכים את הסדר.

[ועוד] הם ראו את ר' נתן ליווענטהענדלער יושב עם בני ביתו אצלו בבית בברוד, בחדר גדול [ו]מואר, ליד שולחן ערוך בכל טוב, אבל כולם מנופחים וכעוסים ולא שביעי רצון זה מזה.

כאשר הבעל שם טוב הסיר את ידיו הקדושות [משני תלמידיו שישבו משני צידיו], וחדל לשיר, הוא הורה לתלמידים לפתוח את העיניים, ואמר: זה החילוק בין מי שעובד עם עצמו, שאף שהוא איש פשוט, הרי כאשר הוא עובד עם עצמו, הוא רואה בכל דבר ובכל תנועה את המעלה ואת היתרון של הזולת. ובמילא בכל הזמנים הוא שמח ושרוי במצב רוח מרומם. גם כאשר אין מזון עבור הילדים אפילו לחג, הוא שמח בשמחת יום טוב. זהו: "טוב פת חרבה ושלוחה בה". (משלי י"א). [ולעומתו] מי שעבודתו במוח ולב, כאשר חסירה השלימות של [ה]מידות טובות בפועל, למרות שזוהי עבודה גדולה, הרי זה: "בית מלא זבחי ריב". [שם].

הרבי מוהרי"צ מליובאוויטש זי"ע. ב'ספר המאמרים - אידיש' בסופו ובתחילת המאמר, הרבי [מוהרי"צ] מבאר את הכתוב הנ"ל, ועל זה מביא את המעשה מהבעש"ט הנ"ל, וכך הוא כותב בביאורו: כך בחייו הגשמיים של האדם, וכך גם בחייו הרוחניים - הרבה יותר טוב מעט אבל ברצינות המביא בהכרח ל"שלוחה", מאשר הרבה וידע רב אך ללא תכלית, שמביא בהכרח ל"ריב" ולמרירות.

מעלתו המיוחדת של בן עלי' - הקשור עם מצות מהודרות - שגילה הבעש"ט
 מרן הבעש"ט הקדוש, הגיע פעם לאכסניא לעת ערב, ועמד להתפלל שם תפילת מנחה, וחש שם בהשראה גדולה, וארכה לו התפילה משך כמה שעות. והבין הבעש"ט הק' שהמקום הוא הגורם לכך. לאחר התפילה קרא לבעל האכסניא ושאלו: אמור נא לי מעשיך? הלה הבין למה רומזת שאלתו של הבעש"ט הק', והשיב: שלא הוא הגורם לכך, אלא יהודי שהי' גר כאן בבית לפניו, וממנו קנה האכסניא, והי' חד מבני עלי'.

ביקשו מרן הבעש"ט הק' שיספר לו ממעשיו של הלה. וסיפר כמה דברים, עד שסיפר עובדא אחת, והבעש"ט הק' התפעל מאד מכך. שיהודי זה הי' לו חלקת שדה, ובמשך השנה הי' חורש השדה וזורע אותה בעצמו, ואחר כך הי' קוצר התבואה בעצמו ודש אותה, והי' משגיח מאד על החיטים מעת קצירתם מכל חשש חמץ ח"ו, ואחר כך הי' טוחנם בעצמו והי' אופה המצות בעצמו, בהידור רב, בתנור מיוחד שבנה לשם כך. אמנם מכל המצות הרבות שנאפו בעמל ובהידור כה רב, הי' נוטל לעצמו שש מצות בלבד, עבור הסדרים בשני הלילות הראשונים של פסח, ואילו לכל ימות החג, הי' מסתפק במצות פשוטות. ושאר כל המצות הי'

מחלק לעניים. וכל עניי הסביבה ידעו כבר, שבערב פסח יבואו לבית היהודי הנזכר, והוא יחלק להם מצות ביד רחבה.

שנה אחת בפרוס החג, נטל לעצמו שש מצות כהרגלו, ויחד להם מקום, ואחר כך פנה ללכת למקוה להיטהר לכבוד היום. ואמר לזוגתו: שתחלק את שאר המצות לעניים, מלבד ששת המצות שיחד להם מקום. זוגתו היתה טרודה בעבודות הרבות להכנת צרכי החג, ובעת שהגיע אחד מהעניים - לקחת מצות, לא שמה לב, וניגשה אל ששת המצות שהכין בעלה, ונתנתם להעני.

בליל התקדש החג, כשחזר היהודי מבית הכנסת, כשהוא מלא חיות ושמח בשמחת החג, התכוון לעריכת הסדר, וניגש לקחת את ששת המצות, והנה חשכו עיניו, בראותו שהמצות אינם. תיכף הבינה זוגתו את אשר עשתה, שהביאה לאחד העניים את המצות היקרות הללו, וכמעט שהתעלפה מגודל הצער והעגמת נפש שהי' לה - על אבדן המצות המיוחדות, שעמלו עליהן משך כל השנה עמל כה רב. וגם חששה מאד מה יאמר בעלה על כך?! אולם הוא הרגיעה מיד באומרו: אל תיעצבי! ואל ידאג ליכך! בשנה זו נאכל מצות רגילות, ככל אחינו בית ישראל. וישב לערוך הסדר בשמחה גדולה מאד, כדי להוציא מלבה שיש לו צער מזה, ולהשכיח ממנה העגמת נפש. ועשה כל הפעולות שהסדר יהא בשמחה רבה.

כששמע מרן הבעש"ט הק' את הסיפור, נענה ואמר: אכן זו היתה גדלותו של היהודי, ובזכות זאת זכה שתשרה קדושה כה רבה בביתו.

מתוך שיחת הכנה לפסח, של הרבי מפינסק קארלין זי"ע - גליון 'מטה אהרן' גליון עב עמוד 2

מהרה"ק מאפטא

מעשה באיש אחד שבא אחר ימי הפסח לגרש את אשתו בבית דינו של הרב הקדוש רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זי"ע. שאל אותו הרב: מה לך, כי תרצה לגרש את אשתך? השיב הבעל: האשה הזאת האכילה אותי בפסח מצה שרוי, בניגוד למסורת אבותי. ציוה הרב - באותו מעמד - לקרוא את אשתו הרבנית! וכשבאה, שאל אותה: הגידי נא לי איזה מצות הנחת לפני בליל הסדר? הרבנית החרישה כי יראה לספר. אמר לה הרב: אל תיראי, הגידי לי את האמת! ותען הרבנית: שמתי לפניך מצות פשוטות בלתי שמורות.

ומעשה שהי' כך הי': את המצות השמורות שנאפו בערב פסח לשם מצוה, הנחתי במפה מיוחדת בארון שבחדר, ובהיותי טרודה בהכנת הסדר, בא איש עני

אחד ואמר: שאין לו מצות שמורות לליל הסדר. אחד מבני הבית שלא ידע שהמצות האלו הוכנו לרבינו לליל הסדר, נטל את המצות ונתן אותם לעני. ובבוא לקחת את המצות נדהמתי בראותי שנלקחו מן הארון, ולא ידעתי מה לעשות? ויראתי לספר לבעלי הקדוש. נמלכתי, ולקחתי מצות פשוטות, והנחתים בתוך המפה, ועשיתי עצמי כלא יודעת דבר מכל הנעשה. והרב הקדוש ערך את הסדר על מצות פשוטות אלו.

אז אמר הרב הקדוש, לזה שבא לגרש את אשתו. ראה בני: אני אכלתי מצה פשוטה בליל הסדר, ועשיתי עצמי כלא יודע ולא מרגיש, למען לא אבוא לידי כעס והקפדה. והכל למען השלום. ואתה בא לגרש את אשתך, בשביל מנהג של מצה שריוי?! הרי אין זה מן הדין כלל? [כמו שכתב בשו"ת שאלת יעב"ץ, חלק ב סימן סה] עשה הרב ביניהם שלום, ונתפייסו, והלכו לביתם לשלום.

"לשון חכמים מרפא" (משלי יב יח), בלשון הנ"ל סיפרו, הגאון רבי עובדי' יוסף זצ"ל,

ב'ענף עץ אבות' עמוד מה

הסיפור ידוע, והובא ב'הגדת - אוהב ישראל', עמוד רעז (לפי מהדורת תשס"א)

מהרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר

כשרבינו [הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זי"ע (אבי שולשלת אלכסנדר)] הי' רב ואב"ד בטרזצין [מקום רבנותו הראשון], הי' שם ריחיים [שטוחנים ומסתובבים על ידי מרוצת המים של הנהר] סמוך לעיר, וקודם הפסח הושיבו שומר להשגיח שהקמח לא יחמיץ. ופעם באמצע לילה חשוד, וגשם שוטף ניתך ארצה, קרא רבינו למשמשו, שילך איתו לטחנה, וילכו שניהם. כאשר באו לטחנה מצאו את השומר ישן, וניער אותו רבינו בשקט, השומר כשראה שרבינו נמצא במקום נבהל מאד, אבל רבינו אמר לו בנחת אל תירא, רק אמור לי כמה זמן אתה ישן? וענה: בערך כשעה. ציוה רבינו להפריש את הקמח שנטחן במשך שנתו שלא ישתמשו בו למצות, אחרי זה כשראה רבינו שהשומר נתיישב בדעתו, טפח לו על פניו, וגער בו: הנה עשינו אותך שומר, ואתה ישנת ויכלת לפסול את כל הקמח חס ושלום.

'תפארת רבותינו' [אלכסנדר, מערכת אדמו"ר הזקן אות פג]

ובשנוי קטן, ב'מגדולי החסידות' [להרב א"י ברומברג חלק ד עמוד לז]

הודות למתינותו של רבינו, במקום לצעוק על השומר, דיבר אליו תחילה בנחת שלא יתבלבל מפחד, ועל ידי כך גילה כמה מן הקמח נפסל.
'הסר כעס מלבך' להרב א טובולסקי שליט"א, בעמוד קפד

מעשה נורא מהגאון רבי משולם איגרא מטיסמניץ

סיפר הרבי רבי יואל מסאטמר זצ"ל: מעשה שאירע, אצל הגאון הגדול רבי משולם איגרא מטיסמניץ זצ"ל. האבד"ק פרעשבורג. שהי' לו חטים לחג הפסח שמורים משעת קצירה. והי' שוכר עליהן שומרים שישמרו עליהם כל השנה ביום ובלילה שלא תבואנה לידי שום חשש חימוץ. דבר שעלה לו בדמים תרתי משמע. וכאשר הגיע [הזמן ב] ערב פסח לאפות מצות של מצוה, אפו את המצות והביאו אל ביתו.

ויהי בשעות אחר הצהרים, חפצה המשרתת לתת לאכול קצת מצות להילדים, ושברה את המצות [האלו], וכראותה זאת, מרוב פחדה ברחה מן הבית. וכאשר נודע הדבר לפני הרבנית, מרוב פחדה עזבה גם כן את הבית, כי מורא עלה בלבה, מה יאמר לזה בעלה הגאון - אחרי אשר עלה לו המצות האלו בכל כך הרבה יגיעות וממון?! וכאשר חזר הגאון מתפילת ערבית, לא מצא בביתו אף אחד מבני ביתו - שיוכל להתחיל עמהן את עריכת הסדר.

והנה זוגתו הרבנית, אף שברחה ועזבה את ביתה לא הי' בדעתה לעזוב את הבית לחלוטין, כי אם עד שיחזור בעלה הגאון לביתו [ויכיר במה שהתרחש]. כי לא היתה רוצה להיות שם במעמד - כאשר יגיע לביתו ויראה מה שאירע עם המצות - אשר בטח יתרגז עד מאד, על כן חכתה עד שיעבור זעם וישוב רוחו, אז תחזור גם היא לביתה. וכן עשתה, וחזרה לביתה. אמנם טעתה בחשבונה, כי בעלה הגאון עדיין לא הבחין בהמאורע.

וכאשר נכנסה אל הבית, קרא [הגאון] ואמר לה: בואי ונלך לערוך את הסדר! וכשמעה זאת פרצה בבכי. ושאלה [בעלה הגאון]: מה זאת סיבת בכיתה? וסיפרה לפניו את כל המתרחש. אז השיב לה: וכי מה בכך?! הלא יש לנו גם מצות אחרות. ולא התרגז כלל, וכאילו לא אירע שום דבר. וכן עשה, ולקח לו את המצות הפשוטות.

וסיים על זה הרבי מסאטמר: כבר שמענו מגדולים וישרי לב כאלה, אשר שלטו ברוחם ועצרו בעדם שלא להסעיר רוחם ואפם. אמנם: מדה טובה כזו, שלא להתרגז מעיקרא, וכאילו לא אירע שום דבר כלל וכלל, דבר כזה פשוט מבהיל את

הרעיון. והיא מדה טובה שאין דוגמתה. וממנו ילמדו, וכן יעשו! להיות בעל ארץ אפים, ומענה רך, ומשיב חמה - אף בדבר הנוגע לקיום מצות גדולות, כמו מצות מצה בליל התקדש החג.

'גדולת יהושע' חלק ב דף קד בשם הגה"צ רבי יוסף גרינוואלד זצ"ל אבד"ק פאפא, ששמע מהרה"ק רבי יואל מסאטמר

התבטאות ה'חתם סופר' על המעשה, עם רבי משולם איגרא הנ"ל ה'חתם סופר' זצ"ל, חיבב לשמוע הנהגות ועובדות על רבי משולם איגרא, פעם אחת סיפרו לפניו [את המעשה הנ"ל], נשתומם ה'חתם סופר' מהמעשה, איך שלא בא ר' משולם איגרא לידי כעס. והוסיף לומר: כי מזה נוכל לדון, כי כל ההתעסקות של ר' משולם איגרא - עם המצות, היו לשם שמים, כי אילו הי' לו איזה פניה בענין המצות, בעל כורחו הי' כועס.

הגאון הגדול הצי"ע הרב שמואל אהרן יודלביץ זצ"ל - 'מעיל שמואל' - על התורה עמוד צה

מעשה ששבת נכד הרה"ק מקאריץ אצל הרה"ק מאפטא הרה"ק רבי פנחס מקוריץ זי"ע הי' מחמיר מאד בהלכות פסח. הרה"ק מאפטא זי"ע לא הי';; מחמיר כל כך. פעם שבת אצל הרה"ק מאפטא, אחד מנכדי הרה"ק רבי פנחס מקוריץ, בחג הפסח. ומתוך זהירותיו ודיקדוקיו בא לידי כעס - עם דיירי הבית. ויפן אליו הרה"ק מאפטא ויאמר לו: דע לך: שכעס, הוא חמץ הנאסר, כל ימות השנה.

הרה"ק רבי מרדכי שלמה מבאיאן זי"ע. בשיחתו בליל הסדר תשכ"ב מובא ב'ילקוט - אוהב ישראל' [אפטא], במדור הלכות ומנהגים, אות מ"ג בהערה וב'הגדת - אוהב ישראל', עמוד רנא (מהדורת תשס"א)

מהרה"ק רבי פנחס מקוריץ הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע, דרכו בקודש היתה: שלא אכל מצה - רק בשתי הלילות הראשונות. מחמת גודל הזהירות. וגם לשש המצות הצריכות לו לשתי הלילות, טחן מעט חיטים, ברחיים של קאפע. כדי שיהא לו קמח לשש מצות שמורה הללו. ואפאם בהשגחה יתירה, בערב פסח אחר חצות, בנטירותא יתירתא. והנה פעם אחת בא עני אחד בערב פסח, וביקש מהרבנית: ליתן לו שש

מצות שמורה. ועל פי טעות נתנה לו האשה השש מצות שהכין לו הרב הקדוש. כעבור איזה שעות ראתה הרבנית שנתנה המצות של הרב הקדוש, ושלחה שלוחים ברחובות קרי' לחפש אחר העני הנ"ל, בחיפוש אחר חיפוש, ולשוא יגיעתה, כי לא נודעו עקבותיו. והוכרחה ליתן לפני רבינו הקדוש מצות אחרות, ולא הודיעה לרה"ק, כדי שלא לצער. וביליל פסח אמר הרה"ק: ידעתי גם ידעתי שאלו המצות אחרות הן. אך העני הלז בא רק לנסותני - אם אבוא ח"ו לידי כעס. אבל מה לי לכעוס, הרי המצות הללו גם כן כשירות הן?!

הרה"ק ה'אמרי ברוך' מויו'ניץ זי"ע 'קדוש וברוך', דף קסד

מעשה בחסיד בן עלי' ר' שבת'ל - ומה שאמר ע"ז מרן הרא"ש הזקן מסטאלין ידוע, שרבינו מרן הרא"ש הזקן מסטאלין [בנו של רבי אהרן הגדול מקארלין] זי"ע, הי' מרומם מאד את המסתופפים בצילו - ואפילו יהודים פשוטים ביותר - בהתעלות גדולה. עד שפעם נענה ואמר: שיש לו מאה וחמישים רענדארעס [= מוזגים בבית מרוח], בעלי רוח הקודש, שזכו לרוח הקודש - על ידי עבודת התפילה.

הי' אחד מחסידים ואנשי מעשה אלו, ששמו הי' ר' שבת'ל, שמשך תקופה ארוכה קודם חג הפסח, התחיל כבר להתכונן לקראת החג, ויגע בעצמו להכין יין לכבוד פסח, והכין גם כל שאר הצרכים לכבוד פסח, ובערב החג, שם לוח עץ מיוחד לפסח על השולחן, כפי שנהגו מקדמת דנא, וכיסהו במפה, וערך עליו את כל כלי השולחן, והיין והמצות והקערה, ביופי ובהדר לליל הסדר. והלך לבית הכנסת.

בהיותו בבית הכנסת נכנסה זוגתו לחדר בו הי' ערוך שולחן הסדר, ושולי בגדה נתקעו בדף השולחן, ומבלי משים משכו את כל הדף עם היין והמצות, והכל הופל ארצה, והכלים והכוסות הנאים נשתברו, והנרות שהאירו את הבית כבו גם הם, וחושך ואפילה נשתררו בבית. והיא האשימה תיכף במחשבתה את בעלה, והלכה לשכב במיטתה ברוגז רב, ולא רצתה להשתתף בעריכת הסדר. בהגיעו לביתו, וראה את הנעשה, החל לדבר על לבה שלא קרה מאומה ואפשר להכין הכל מחדש ואין נאה להצטער על כך, שהלא חג הפסח היום. ובתחילה לא רצתה לשמוע אליו, אולם הוא ניסה שוב ושוב לדבר על לבה בטוב ובנועם, עד שעלה הדבר בידו. ואחר כך עמד בעצמו והדליק את הנרות, וניקה וכיבד את הבית, וערך שוב מחדש את כל השולחן, וישב לערוך הסדר. הסבא קדישא מסטאלין הרגיש בכל המעשה,

ונענה ואמר: גם אנו ערכנו סדר, אך הסדר שערך ר' שבת'ל, הי' למעלה מן המשווער.

מתוך שיחת הכנה לפסח, של הרבי מפינסק קארלין - גליון 'מטה אהרן' גליון עב עמוד 2

מהרה"ק רבי ייבא

חתן הרה"ק רבי ייבא זי"ע, הי' אדם גדול - אמנם מתנגד. והי' אומר על חותנו: שאינו יודע מהגדולות שספרו עליו. פעם אחת בערב פסח, לקח החתן הנ"ל בחשאי, המצה של מצוה השמורות, [והניח] תחתיהם אחרים, ואף אחד לא ידע מאומה. ורק בתו [של הרה"ק רבי ייבא, אשת החתן הנ"ל] ידעה מזה, ושתקה. בלילה באו זוג במחלוקת לפניו [לפני הרה"ק רבי ייבא] בגודל קטטות, היות שאשתו מכרה, או נתנה, המצות שמורות שלו. ענה [הרה"ק רבי ייבא]: מה אני יכול לעשות?! שגם אצלי החליפו המצות של מצוה, ואיני רוצה להתקוטט עבור זה.

כתבי ר"י שו"ב דף קסז

ששמע מהרב ר' ישראל אבדק"ק סאפשאן זצ"ל

נכד חתנו של הרה"ק רבי ייבא זי"ע

סיפורו של חסיד קאצק - "מתתי-הו קוזק"

מתתי-הו הי' יתום עגול רח"ל, את אמו לא ראה, ואת אביו לא הכיר. אמו מתה על המשבר, בשעה שילדה אותו, ולא ראה אותה כלל, וכשמלאו לו שנתיים ימים מת עליו גם אביו.

נתגלגל הילד מבית לבית, עד שנתגדל מעט, ואז עשאוהו אפוטרופסיו ריש דוכנא, כלומר: עוזר למלמד דרדקי להוליך את התינוקות לבית הספר, ולהחזירם אחר כך לבתיהם.

מתתי-הו אהב את העמל ואת היגיעה ולא נמצא איש שהפריע לו לעמול וליגע, אדרבא, ראו האנשים שכל כך אוהב הוא את המלאכה, הוסיפו לו מלאכות הרבה, עד שלא יכלו להוסיף עוד.

אנשי מעלה שהיו באותו מקום, הכירו במתתי-הו שנפש יקרה לו, ויקרבו אותו אליהם, וילמדוהו תורה, ויחכימוהו בדעת האמת, ומתתי-הו קלט ולא פלט, והי'

חוזר תמיד על לימודיו, והעמיק בהם, ולמד חכמה ועצה מכל אדם, עד שנעשה כלי מפואר ממש.

כשגדל מתתי-הו ועמד על דעתו, ונתן אל לבו לבחור לו דרך בעבודת השם, הי' מבקש תמיד, אי' דרך השם האמיתית, שבה ישכון אורה ושמחה? ובמיוחד הפליא אותו: בשומעו את שמע הקוזקים, שהיו עליזים ושמחים תמיד, שכה גזר עליהם הצאר, ניקולאי הרשע שר": היו שמחים תמיד למעני!

ותמה מאד: האיך אפשר שניקולאי הרשע חידש דרך חדשה - בעבדות ובשיעבוד אל כוחות הטומאה, והסטרא אחרא - שאין דוגמתה בעבודת השם, ובהשתעבדות אל כח הקדושה? והי' אומר מתתי-הו: בוודאי מצויים הם הקוזקים גם אצל עובדי השם, אלא שאני לא מצאתי אותם עדיין. אלך ואבקשם עד שאמצאם. אין הדבר צריך אלא יגיעה שכך אמרו חז"ל: יגעת ולא מצאת אל תאמין.

וישא מתתי-הו את רגליו וילך ממקום למקום, והי' מבקש בכל מקום בואו: האם יש פה קוזקים - של עבודת השם? ולא מצא. עד שבא לקאצק ושם מצאם. וכיון שמצאם מיד נטפל אליהם והי' לאחד מהם, עד אשר כולם קראו לו: "מתתי-הו קוזק". ובשם זה נקרא עד יומו האחרון.

מי ימנה ומי יספור, את צרורות הצרות של עמינו באותם הימים? מי יודע בצערן ובדוחקן של ישראל קדושים? וכל המקודש מחברו צערו ודוחקו מרובה משל חברו. ואותם הקוזקים שבקאצק, רק גבורת נפשם ועוז רוחם הם בלבד שעמדו להם, ולא כרעו תחת סבלותיהם. את הכל קיבלו באהבה ולא בעטו ביסורים, ואיש את רעהו יעזורו ויחזקו, עד שיצאו מכור עוניים ולחצם, מצורפים ומזוקקים ומרוממים, וכל הרואה אותם הי' אומר: הנה אלה צדיקים ושלי עולם.

כיון שישב מתתי-הו קוזק בקאצק ימים ושנים, למד את ההלכה של קבלת יסורים באהבה על בורי', עד שנעשה בה גאון ממש, והי' מחדש בה חידושים נפלאים. וכל מה שלמד והשכיל בזה, הי' מלמד לאחרים. ורגיל הי' מתתי-הו קוזק שלא המתין לקשי יום שיבואו אליו, אלא המציא עצמו אליהם. ובאמרי פיו החי' נפשות נדכאות, והיו שואבים ממנו רוח של חיזוק וניחומים, עד שזכו גם לשמחה שבאה מתוך התרוממות הנפש.

עד שלא מלאו לו שבע עשרה שנה, הכניסוהו אוהביו לחופה, עם כלה עני' בת טובים, מושלמת בכל המעלות, ואף על פי כן לא ראה מתתי-הו קוזק טובה עמה,

"מצא אשה - ולא - מצא טוב", שהיתה אשתו חולנית ל"ע. מתתי-הו קוזק, מטוב לבו ורדיפתו אחר החסד, עשה לאשתו כל מה שיכל, לכלכל אותה בחולי' ולהרוויח לה במכאובי', בנפש חפצה ובפנים מאירות ובדברי חיזוק ערבים, אך נגזרה הגזירה, ואחר שלש שנים מיום חופתם, מתה עליו בלא ולד.

לפני פטירתה אמרה לו: טובות היו שלש שנים של יסורים בצילך, מאילו ניתנו לי אלף שנים עם כל טוב, בלעדיך. אמירה זו שאמרה לו - לפני שהשיבה נפשה לבוראה - היתה למתתי-הו קוזק למשיב נפש כפשוטו.

לאחר שעברו ימי אבלו, באו והציעו לו שידוכין לזיווג שני. ולא הלך מתתי-הו קוזק בגדולות, לבקש עושר או יחס משפחה, וכדומה, ורק דבר אחד ביקש מתתי-הו קוזק: שתהא האשה בת בנים ובריאה. ומבוקשו ניתן לו, שישים ואחת שנה חי עם אשתו השני' - בילה הי' שמה, וכל שנותיהם היו שווים לטובה מתוך בריאות טובה, ותשעה בנים ושיש בנות ילדה לו, ואת כולם ראה בחופתם, וראה בנים ובנות לכל בניו ובנותיו.

אין בין מתתי-הו קוזק לבילה אשתו אלא הליכתו לקאצק בלבד. שכל אימת שהרגיש מתתי-הו קוזק שנספגו בתוכו תמרורים, הלך לקאצק ולא חזר עד שנהפכו לו תמרוריו למיני מתיקה. ואילו בילה אינה כן, אלא כל מה שספגה צער ותמרורים רבים מאד, הם נשארו בקרבה, וכשנתמלאה הסאה היא רוקנה אותה על ראשו של מתתי-הו ורווח לה, וחזרה הסאה והיתה ריקנית לספוג יסורים חדשים, עד שחזרה ונתמלאה, וכך חוזר חלילה במשך שישים ואחת שנה.

ולפעמים הסאה היתה מתמלאת במהירות מדהימה, כמו בזמן שנתמלאה הסאה לראשונה.

והי' זה ביום הרביעי למשתה נישואיהם, [שבילה בתולה היתה, וכתובתה מאתים, ושבע ימים, חגגו וברכו שבע ברכות], באותו יום הי' לבו של מתתי-הו קוזק שמח עליו מאד, וזימן את כל בני חבורתו לשמוח איתו בשמחתו, וכטוב לב כולם עליהם, בשירים ובריקודים, והנה פתאום נשמע קול אדיר - ואף שכולם היו שומעים - הקול דיבר במיוחד אליו: מתתי-הו, כלה סעודתך - והוצא את אנשיך מבית! ואם לאו גרש אגרש אותם. כבר די לי בצעקותיהם, עכשיו אני כאן. ואל תחשוב - תכשיט שלי - שתהא אצלי מושל יחיד, כשם שהיית אצל החולנית שלך. הי' זה קולה של הכלה שלו - של בילה.

הדברים יצאו מפי בילה, ופני מתתי-הו קוזק אורו משמחה, וכאן ראו כל בני חבורתו, את כוחו הגדול של מתתי-הו קוזק, בקבלת היסורים בשמחה, באומרו: רבונו של עולם, מודה אני לפניך שנתת לי אשה בריאה, שהרי אם קולה בריא, מן הסתם היא עצמה בריאה. ויהי רצון מלפניך, שתאריך ימים איתי.

ואף על פי שאמרנו לעיל, "אין בין מתתי-הו קוזק לבילה אשתו - אלא הליכתו לקאצק בלבד". הדברים אמורים אך רק בענין הדיבור והמסתעף, אמנם, הי' עוד הבדל גדול ביניהם בענין המעשה. דהיינו: שפעמים רבות ניסה מתתי-הו את כוחו ואת מזלו, לעסוק במסחר, ולעשות בכל מלאכה, לפרנסתו. וכל אשר עשה באמונה הי' עושה, אלא ששערי פרנסה היו נעולים בפניו. ולא עוד אלא שכל מסחר או מלאכה או כל עסק אחר, ואפילו מלמדות, שנכנס בו מתתי-הו, יצא ממנו בהפסד של ממון, ואיבוד של זמן וכוחות לבטלה. ומכיון שלא היו לנסיונות אלו סוף, החליטה בילה לעשות לזה סוף, וכך אמרה לו: השמר לך מתתי-הו, פן אראה אותך נוגע בכל דבר שזה כסף, וארוצץ את גולגלתך!

ומני אז והלאה, לקחה בילה על שכמה את כל עול הפרנסה, ואת מתתי-הו שלחה אל בית החסידים, ולא יראה ולא ימצא בבית ששת ימים. וכל ימי' לא חיסרה להכין למתתי-הו אפילו סעודה אחת, וכן סיפקה לו כל שאר מחסוריו, ואפילו הוצאות נסיעותיו לקאצק. כך שיתכן לכנותה בשם: "אשת חיל".

ועוד פעם אחרת, ראו בהתגלות - בני ביתו, את מה שבני חבורתו ידעו מזמן, את גודל כוחו בשמחה - במצב של נסיון גדול עד מאוד. וכך הי' המעשה: נוהג הי' מתתי-הו קוזק חומרות יתירות בהכנת מצה שמורה לפסח, שכך היו אומרים משמו של הרבי הזקן מקאצק זי"ע:

**המפריז בחומרות כל השנה מלגלגין עליו בשמים,
ואילו בפסח, מחפשין אחר המחמיר כראוי - בנרות.**

קשה לתאר את כל הכחות וכל העמל והיגיעה שהי' משקיע במצות, משעת הקצירה ועד האפי'. ואת הזהירות והזריזות והשמירה הגדולה.

והנה, אתא ובא ליל התקדש החג - ליל הסדר, לא האריך מתתי-הו קוזק בתפילת ערבית ובאמירת ההלל יותר מדאי, שהבנים הקטנים עייפים ועיקר מצות הלילה בהם - לשאול ארבע קושיות לקיים מה שכתוב בתורה: "והגדת לבנך".

וכשחזר מתתי-הו קוזק מבית הכנסת לביתו, וראה: מנורה דולקת, ומיטת ההסבה סדורה במקומה, והמצות השמורות מונחים במקומם השמור, וכל אנשי ביתו, בילה אשתו, בניו ובנותיו, ממתנים לו כמו שממתנים לבן חורין, אז רחב לבו של מתתי-הו קוזק מאד, וכמעט שפרחה נשמתו מרוב שמחה, על הגאולה ועל החירות שנתן לו הקב"ה, פיו מלא שירה וזמרה, ורגליו מתרוממות בריקוד.

אותה שעה עמדה לה בילה מבוישת ונפשה עגומה לה מאוד. את כל כוחה היא נתנה בעמלה להכניס את החג לביתה, כמו שמכניסים בכל שאר בתי ישראל, ואף על פי כן הבית ריק מכל, לא ביצים ולא בשר, ואפילו לא תפוחי אדמה לשבור רעבון הילדים - קל וחומר שלא השיגה ידה לתפור לילדים ולא לעצמה בגד ללבוש, וכעת הם כולם עומדים ממולה מבוישים כמוה, לבושים בגדי חורף מטולאים. וכל מה שהשיגה בעמלה הוא, רק לבער את החמץ ולקנות מצות פשוטות.

רבנו של עולם - אמרה בילה - האיך ביש המזל שלי יכול הוא עוד לרקוד עתה משמחה, וכל הצער הזה של הילדים לא נוגע לו כלום? ולא נתקררה דעתה עד שנתנה עינה בצרור המצות השמורות, ובתנופת יד נטלתם ממקום שמירתם, והשליכה אותם החוצה, אל מקום שישם אין עוד שמירה.

וכאן נתגלה כוחו האדיר של מתתי-הו קוזק לעיני אנשי ביתו, כמאמר הכתוב: "טוב ארך אפים מגבור" (משלי טז לב). ולא איבד את עשתונותיו אפילו רגע אחד, רק התנער ממקומו בבית שרקד שם, וניגש לשולחן ההסבה, וכה אמר:

גלוי וידוע לפני יודע כל תעלומות, אשר, אילו היתה בילה לומדת יראתך כמוני, ואילו ראתה את אור תורתך כמוני, ואילו היתה באה בקהל צדיקים וחסידים כמוני, היתה מחבבת מצוות יותר ממני אלף פעמים. שגדול כוחה מכוחי, וטהור לבה מלבי, ומלומדת היא ביסורים - וסובלת עולך - יותר ממני.

רבנו של עולם, הבט נא אל מעשי' הטובים, אשר גידלה בילה בנים ובנות, ואת אשר סבלה עבורם היא לבדה, ואת אשר פרנסה אותם וגם אותי, והניחה בידי את כל עיתותי לעשות את רצונך. וגם כעת, הבט נא אל כל העבודות ואת כל היגיעות הגדולות שלה כדי לקבל את החג הזה, בכשרות ובכבוד, ואל נא תשת עלי' חטאת - על המעשה שעשתה כעת, שהרי: אין אדם נתפש על צערו.

ועתה בני ובנותי, דעו: כי הקב"ה נתן לנו מצוות רק להרנין בהם את לב עושיהן, ולא חלילה שיפול לב האדם עליו בגלל מצוותיו!

כל זאת אמר מתתי-הו קוזק באוזני כל בניו ובנותיו, ובאוזני של בילה. ואחר כך פנה לשלמה בנו, ואמר לו:

שלמה'לה בני, למה תעמוד? הבא שלש מצות פשוטות, ומזוג את הכוס!

בשעת הקידוש זלגו עיני של בילה דמעות. ידעה בילה באותה שעה, למה היא בוכה? ועל מה היא בוכה? שיפה הוא קידוש אחד של מתתי-הו בעלה, בשמחה ובאהבת השם תמימה, מכל עושר ונכסים שבעולם. וטובה מצה חריבה, וטובים בגדי חורף מטולאים במחיצתו של מתתי-הו, מכל אילי נביות ובגדי שיראין שבעולם.

ערוך לפי 'חסידים ואנשי מעשה' - מאת הרב אלי-הו כי טוב ז"ל - חלק א עמודים שה - שכה [לפי מהדורת ירושלים תשס"ו]

מהרה"ק רבי שלמה מזוועהיל

סיפר לי הרבי - רבי אברהם מזוועהיל זי"ע [תרצ"ד - י"ב טבת תשע"ה], שבצעירותו זכה להיות סמוך על שלחן זקינו הרה"ק רבי שלום'קה מזוועהיל זי"ע [תר"ל - כ"ו אייר תש"ה] בליל הסדר. בין האורחים שבאו לסעוד אצלו בליל הסדר [כידוע, שביתו הי' פתוח לרווחה כביתו של אברהם אבינו, וכולם התקבלו בביתו בכבוד מלכים] הי' יהודי ממוצא אשכנז שאכל מצה שרוי', מיד ניגש אליו הילד כדי למחות בו על מנהגו זה, אולם כאשר הבחין בו זקינו רימז לו שלא לומר לו מאומה, לאחר כמה דקות הבחין בו אחר מבני המשפחה, וכמעשה הראשון רצה גם הוא להוכיחו על כך, אך אז אמר לו רבי שלום'קה בתוכחה: "בשמים לא ישאלו אותך אם אכלת מצה שרוי' אם לאו, בשמים ישאלו אותך: אם שמרת על העינים! והאם שמרת על הפה שלא לפגוע ביהודי?!".

הרה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א ב'באר החיים' - על ההגדה, עמוד כד

מהגאון רבי מיכל דיין

ילדה מבנות ירושלים, באה ביום בדיקת חמץ, אל הגאון רבי מיכל הורביץ [תרכ"ב - תש"א, מכונה בשם: רבי מיכל דיין], זצ"ל, לשאול שאלה. כאשר נכנסה לביתו, השתוממה לראות: שהחמץ עדיין מונח על שולחנו, ולא ניכרת שום תכונה לקראת החג. הרב שהבחין בהשתוממותה, פתח ואמר: דעי, שכל ההכנות חשובות

ונשגבות, בתנאי שאינם מביאים לידי כעס, שכל הכועס כעובד עבודה זרה, ועל ידי זה יכול לבטל את כל גודל ענינים אלו. והיות שזוגתי הרבנית חולה ל"ע, ואם אעמוד על כך שתבצע את החומרות האלו, יגרום הדבר שנבוא לכלל כעס וישפיע על בריאותה. על כן מעדיף אני לקיים הלכה כפשוטה, ללא כל החומרות. ולפני זמן הבדיקה אקח מטאטא לנקות היטב את החמץ, ואבדוק בכל החורין והסדקים, ובזה אקיים את חובתי בבדיקת חמץ. וגם נקבל את החג בשמחה ובטוב לב. ולא נכניס את החמץ הגדול יותר - הכעס - אל ביתנו.

הגה"צ רבי בונם יואל - בן הגה"צ ה'בית ישראל' ממאטרסדוף זצ"ל
בספרו 'תפארת בני' - על הקיצור שו"ע, חלק א עמוד שס"ט

מעשה מהרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ -

שסיפרו הרה"ק ה'אהבת ישראל' מוויז'ניץ

פעם אירע שמחמת טרדות החג התחלפו המצות [שנאפו בשביל מרן ה'אהבת ישראל' מוויז'ניץ זי"ע] באחרות, בלי אפשרות להכירן. לאמו של מרן - הרבנית צפורה ע"ה - היתה עגמת נפש רבה עקב זה, וכעסה על המשמשים - שלא שמו לב, ולא השגיחו על המצות. מרן בשמעו זאת, סיפר על כך עובדא:

אצל הרה"ק מראפשיץ זי"ע הכינו פעם צרכי פסח. עצים או תפוחי אדמה. והנה קפץ עליהם תרנגול מהחצר. [תרנגול של חמץ] - כי הי' מנהג: שהעופות שהכינו לאכלם בפסח, החזיקו בלול של תרנגולים, ולא הניחו אותם ללכת בחצר, שלא ינקרו באשפה שמצוי חמץ. והתרנגולים האלו, היו מסומנים - עם חוט לבן על הרגל. ושאר התרנגולים היו נקראים "תרנגולים של חמץ". קמה בהלה בבית, ואחד מבני המשפחה, גער ונוף במשמשים - על שלא שמרו די הצורך. יצא הצדיק מחדרו, והטיף מוסר לאותו בן משפחה, היתכן שכועס?! הלז הצטדק: כי "תרנגול של חמץ", דרך על המצרך של פסח. אך הצדיק המשיך להטיף לו את מוסרו ואמר: חז"ל אמרו: "כל הכועס כעובד עבודה זרה", ואתה מספר לי על "תרנגול חמץ"!!

'קדוש ישראל' - תולדות הרה"ק ה'אהבת ישראל' מוויז'ניץ זי"ע - חלק א עמוד קנד

מהרה"ק ה'אהבת ישראל' מויז'ניץ

בראות פעם מרן [ה'אהבת ישראל' מויז'ניץ] שאברך התקצף בשעת אפיית המצות, רמז לו כי לא עשה נכון. כאשר הצטדק הלה, ואמר: "הרי חמץ במשהו". הפטיר מרן: "האמן לי! משהו כעס - גרוע יותר ממושהו חמץ".

'קדוש ישראל' - תולדות הרה"ק ה'אהבת ישראל' מויז'ניץ זי"ע - חלק א עמוד קנד

מהרה"ק רבי אהרן ראטה ה'שומר אמונים'

בשנת תרצ"ט הי' רבינו הזקן [ה'שומר אמונים' זי"ע - בעיר בערגסאז], טרוד עם התלמידים משך כל היום של ערב פסח, להכין הדברים לצורך החג. וטרחו ויגעו ביחד עם רבינו עד אפיסת הכוחות, עד כדי כך שלא הספיקו התלמידים ללבוש בגדי החג קודם תפלת מנחה והתפללו מנחה בבגדי חול. אחר התפלה בליל התקדש החג נכנס רבינו בערך בשעה עשר לערוך הסדר.

כשהתחיל רבינו להכין הקערה עם הסימנים, ראה ששכחו להכין חרוסת, התיישב רבינו על כסאו ואמר בלשון קודשו: אחר כל כך הרבה יגיעות שטרחנו היום לכבוד יום טוב אינו מגיע לי קצת חרוסת?! והי' מהראוי שאכעוס על זה ח"ו, אך מהי חרוסת מצוה, ושלא לכעוס גם כן מצוה, אז למה לי לכעוס עבור זה? ורבינו חיכה בסבלנות זמן מה עד שהביאו מאיזה מקום קצת חרוסת, ואז התחיל רבינו לערוך הסדר ברוב שמחה והתעורות.

מפי הרה"ח רבי משה שטרן שליט"א שנוכח אז

מעשה מחכם צדקה חוצין – שסיפרו הגאון רבי בן ציון אבא שאול

פעם בשיעורו לפני פסח, לימד רבינו [רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל] את ההלכה של הסיבה באכילת המצות ובשתיית ארבע כוסות, ועורר: שלא לנהוג כאותם אלו שמצטדדים מעט, אלא כאדם המיסב על מטתו, מוטה כל כולו לשמאלו.

ושאל אחד מהשומעים:

איך אפשר לשתות כך, הלא היין ישפך על חליפת החג?

"שמעה ואספרה" השיבו רבינו:

"חכם צדקה חוצין עליו השלום קנה גלימת חג חדשה, צחורה. בליל החג שפך עליו נכדו גביע יין, והוכתמה. אמר: ידעתי שנסיון הוא ממרום, ולא כעסתי כמלא נימה.

ודאי שחשבתי בעוגמה, איך אלך מחר בחוצות עיר, ואבוא לבית הכנסת בגלימה מוכתמת?! אך לא הנחתי למחשבה זו להפר שמחת החג, ומכל שכן שתתבטא בכעס החמור כעבודה זרה. למחרת בא ללבוש את הגלימה, והנה אין עלי' שמץ כתם. והוברר למפרע שצדק כשחשב שלא הי' זה אלא נסיון לראות ולבחון האם יכעס, ומשעמד בנסיון נמחה עקבות הכתם.

[וסיים רבינו] אף אני אומר: כל שמירת מצוה כהלכתה והידורה היא נסיון, נעמוד בנסיונותינו כראוי, ולא נפסיד מכך".

'רבינו האור לציון' חלק ג עמוד 37 – על פי קלטת משיעורי רבינו

מהרבי מויז'ניץ - ה'ישועות משה'

רבינו [ה'ישועות משה' מויז'ניץ זי"ע - נכדו החביב של ה'אהבת ישראל' זי"ע] הקפיד מאד על שמירת הסדר באופן כללי, ובאפיק המצות בפרט. ואמר: שזה ההידור היסודי באפיקו. באין סדר רק מלאכים יוכלו לשמור.

ופעם במהלך האפי', הבחין שמישהו כעס ורגז על אחד שהפר את הסדר, וגער בו שעלולים להכשל על ידו במשהו חמץ, העיר לו רבינו: "ובמשהו כעס"?!

'הגדה של פסח – ישועות מלכו' עמוד 33

מהגה"ח רבי אברהם חיים ברים

סיפר אחד: שבבחרותו נכנס פעם להתבונן בעת אפיק המצות, בחבורה שיסד רבינו הגה"צ רבי אברהם חיים ברים זצ"ל, [תרפ"ב – תשס"ב] ולא שת לבו שנכנס לפני ולפנים בבגדים בלתי מיוחדים ונקיים כראוי, אחד מבני החבורה נפנה אליו, ושלחו החוצה בקולי קולות, והוא נפגע מהיחס, וברח מחוץ למאפי' בבושת פנים. אולם לפתע בעודו בורח שומע הוא אחד הקורא בשמו – שיחזור! וכשהסתובב ראה את רבינו המתחנן אליו שיחזור, ולא נח ולא שקט עד שהביאו חזרה למאפי', תוך כדי שהוא מעוררו שיזהר בנגיעותיו, ויחד איתו עמד, והסביר לו את סדר האפי', ואת הזהירות הנדרשת, וההידורים השונים, עד שפייסו כראוי.

'שנות חיים' ירושלים תשס"ח, חלק שני עמוד 597

מהסטייפלער

באחד הבתים בבני ברק בערב פסח, בסיבת האוירה הלחוצה, ברח אחד הילדים מהבית, ההורים היו בהלם ולא ידעו מה לעשות? הגיע ליל הסדר והילד עדיין לא שב, ניגש האבא להרב משה כהן - הגבאי המסור דבית הכנסת לדרמן, וביקש ממנו שישאל את הסטייפלער זצ"ל, מה לעשות? ובעיקר, האם להמתין לילד, או להתחיל מיד את עריכת הסדר? והסטייפלער השיב: להמתין! הם המתינו זמן ארוך, והילד עדיין לא חזר. והשליח הנ"ל נשלח שנית אל הסטייפלער ושאל: האם להמשיך ולהמתין לילד? והסטייפלער השיב כתשובתו הראשונה: להמתין! והמשיכו להמתין, והנה הילד הגיע. וכשנכנס הילד פרצו הכל בקריאות שמחה, הקבלת פנים החמה והמכובדת, השפיעה על הילד וכל הכעס והרוגז שהיו בלבו פרחו כלא היו.

ושמעתי שאמרו אז בשם הסטייפלער: שאם לא היו ממתנים לילד, הוא הי' נכנס למושבר עמוק, רח"ל. [א"ה יתכן שהביאור בזה: שאם לא היו ממתנים לו, אז לא היו מסוגלים לקבל את פניו, באותו אופן כמו מתי שהמתינו לו]

הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א - 'לחנך בשמחה' עמוד קמב

מהרבי מטאלנא

עבודתו בקודש של הרה"צ רבי יוחנן טווערסקי - הרבי מטאלנא זי"ע [תרס"ו - כ"ה כסליו תשנ"ט], בליל הסדר היתה בהתלהבות יתירה וביראה עילאה [בגנזיו היתה לו כיפה שקיבל בירושה מזקינו הרה"ק רבי זושא מאניפולי זי"ע, ונהג ללבשה אך ורק בלילה זה ברחימו ודחילו, כי בענוותנותו לא העיז ללובשה בכל ימות השנה ואף בליל הסדר הי' חוכך בדעתו הרבה ומסתפק אם הוא ראוי ללובשה אם לאו], שנה אחת באמצע עריכת הסדר נכנס אחד התינוקות עם בקבוק בירה בידו, ונתעוררה בהלה גדולה אצל בני הבית, איך יתכן כדבר הזה שמצאו חמץ גמור באמצע ליל הסדר, אך כאשר הבחין הרבי מטאלנא בדבר, קם תיכף ממקומו בנחת והורה לילד להניח את הבקבוק על הארץ, נטל קערה וכיסה בה את החמץ, ופרס מפה לבנה על הקערה לכבוד יום טוב, ואז פנה אל הילד ואמר לו בחיבה "הנני מודה לך על שזיכית אותי לקיים מצות חז"ל (פסחים דף ו עמוד א) "כופה עליו כלי", וכי נאמרה הלכה זו לגוים, בוודאי שהדברים אמורים לישראל, וברוך המקום שזיכיתי לשמוע בקול חכמים".

ונוראות יש ללמוד מעובדא זו: דלא מיבעיא שלא איבד עשתונותיו להאשים את פלוני ואלמוני, ולכעוס על התקלה הגדולה שאירעה בביתו, אלא אף הודה לקטן שזיכה אותו לקיים את ההלכה של "כופה עליו כלי".

הרה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א ב'באר החיים' - על ההגדה, עמוד כו

מהרה"ח ר' זלמן בריזל

בליל הסדר הי' הגה"ח רבי זלמן בריזל זצ"ל [תרס"ז - תשנ"ט] מהדר להשתמש רק בשלושת מצות המצוה - שנאפו במיוחד בערב פסח אחר חצות היום. באחת השנים, בעיצומם של ההכנות האחרונות לתחילת הסדר, השתובב אחד מן הנכדים הקטנים על יד השלחן הערוך, ובלא מתכוון ריסק את שלושת המצות... כל הנוכחים נאלמו דום, אולם הסבא ר' זלמן, לא הגיב מאומה, ותיכף ומיד ניגש אל הקופסא, הוציא מצות אחרות פשוטות, וסדרם על הקערה ללא אומר ודברים, כשעל פניו לא ניכר אף סימן - ולו הקלוש ביותר - של כעס חלילה. זמן מועט אחר כך, כשכבר עמד ר' זלמן לקדש על היין, וכבר נטל את הגביע בידו, שוב נתקל בו אחד מן הזאטוטים, ושפך את כוס היין על המצות... וכמעשהו בראשונה - גם הפעם לא נראה אצל ר' זלמן שום סימן של כעס חלילה, אלא ניגש בשלווה ליטול מצות בשנית, והתחיל את הסדר בהתלהבות ובשמחה של מצוה עצומה. ורגיל היה ר' זלמן לומר: כי לא אחת עומד הוא ומצפה למצבים מעין אלו, בכדי שיוכל לעמוד בנסיון ולהתגבר על מידותיו.

'ר' זלמן' - ירושלים תשע"ה - עמודים 329 - 330

עוד מר' זלמן בריזל

פעם אחת אירע שבעיצומו של יום טוב הראשון של פסח, גילה לתדהמתו על המתלה שבבית את צרור עשרה פתיתי החמץ שהצניעו אחר בדיקת חמץ... התברר שמחמת רשלנותו של אחד מבני המשפחה, נשכחה שם השקית עם פתיתי החמץ.

הסובבים נבהלו לנפשם, האיך קרתה טעות מצערת כזו? אך ר' זלמן לא נתפס כלל לשמץ של עצבות או רוגזה אף לרגע אחד, תיכף ומיד הגיב בבת שחוק: "מה הבעי? תיכף נעשה כמו שכתוב ב'שלחן ערוך' [הלכות פסח, סימן תמ"ו]: כופה עליו כלי". . . ומיד הכריז: "אני נשאר להיות בשמחה!" ותיכף במוצאי יום טוב שרף את החמץ מיד, ולא עשה כל עסק מהענין.
שם - ר' זלמן, עמודים 386 - 387

מעשה נפלא מבן עלי' - ר' פנחס

בכל שנה משתדלים אנו להתדבק בהארת ה"חירות עולם", של ר' פנחס, [תרס"ה - תשנ"ב] אשר על אף ששמו האמיתי אינו כן, כי מחמת כבוד המשפחה לא נזכיר את שמו האמיתי. ונספרנו באופן שסיפרו זאת בעלי המעשה. ואף שאי אפשר לדייק בפרטים הקטנים של המעשה, כי כמה פעמים כשסיפרו זה היו שינויים קטנים מחמת השנים הרבות שחלפו כבר מהמעשה. אך העיקר הוא עצם המעשה ולא הפרטים הצדדיים. והמעשה הזה הוא לימוד נצחי ויסוד עצום לכל איש ישראל. כי כל תנועה של כל יהודי, וכל שכן של גברא רבה, לימוד הוא לכל אחד מכלל ישראל באופן של "פרין ורבין" ללימודים וחיזוקים והתעלות חדשה. וגופא דעובדא הכי הוי: ר' פנחס הי' מבני העלי' דירושלים של מעלה, כפי שהזקנים זוכרים - עוד, אותו. אך יחד עם זאת הי' ר' פנחס בעל יסורים גדול, אשר אי אפשר להאריך בתיאור יסוריו, כי מי שזוכר זוכר, ומי שלא זוכר, אי אפשר לתאר לפניו אף לא אפס קצהו מיסוריו של ר' פנחס, רח"ל. ודירתו היתה במרתף בירושלים. והרבנית שלו אף שהיתה צדקת גדולה מאד, הי' תקופות גדולות שלא היתה בבריאות הנפש לגמרי, וכל ביתו הי' מלא סמרטוטים וגרוטאות שהרבנית קיבצה במשך עשרות שנים.

שנה אחת, בערך בשנת תשמ"ג, באמצע החורף, חשבו שני בחורים שהסתופפו בצלו של ר' פנחס - שר' פנחס נמצא כבר לעת זקנה, וכל ימיו לא זכה למה שנקרא - חירות חיצונית, עם כל הגרוטאות שבמרתפו, וכל הצורה של מרתפו הי' זכר למרור אך לא זכר לחירות, והחליטו שינסו ככל יכולתם שלקראת פסח יהא לר' פנחס אף החירות החיצונית דפסח.

ואכן, הבחורים עבדו הרבה זמן, הן לסבב בין הרופאים להשיג רפואות חזקות לרבנית, שתהא במשך היום טוב דפסח במצב של בריאות, והן לרוקן את המרתף מכל הגרוטאות שהיו בו, עד שלאחר הרבה שבועות של עבודה גדולה, נראה המרתף עם שולחן הסדר ראוי ומוכן לזמן חירותנו.

בפרוס ליל התקדש חג, הלכו יחד עם ר' פנחס לבית המדרש, ושם ערך ר' פנחס מעריב מרומם מאד, וההלל הי' גן עדן ממש - כדרכו בקודש. בחוזרם הביתה, הבחינו שני הבחורים מבעד לחלונות הקטנים שהיו במרתפו לעבר הרחוב, שהמרתף חשוך הוא, ובהכנסם למרתף נתברר שהרפואות לא עבדו, והמצב במרתף עלה על המצב שהי' אצל צדיקים אחרים, כי אצל צדיקים אחרים הי' רק דף השולחן על הארץ, או רק המפה על הארץ, [כמובא כמה מעשיות בקונטרס זה], ואילו במרתפו של ר' פנחס הי' "עליונים למטה ותחתונים למעלה" - שהשולחן הי' הפוך לגמרי כאשר דף השולחן נתון כלפי מטה, וד' רגלי השולחן נתונים כלפי מעלה, וכל המרתף הי' מלא קנקנים שבורים, ויין שפוך, וכוסות ומצות שבורות, עד שכל המרתף הי' רפש גדול של "מאשפות ירים אביון", ובנוסף לכל החורבן הגדול ששרר בבית, נתוסף אף הזכר לברד, ב"קולות וברקים" - "ואש מתלקחת בתוך הברד", של צעקות וטענות מהרבנית, כיון שהרפואות לא עזרו, ושני הבחורים הנ"ל, אמרו שהיו שבורים מאד ברוחם, שהם עבדו קשה כל כך שיהא חירות חיצונית לר' פנחס, ועתה המצב הרבה יותר קשה משאר השנים, אשר מעולם לא הי' לר' פנחס "סדר" נורא כל כך.

אך בשעה שהדליקו הנרות והואר הבית [שבאותה שנה חל יום טוב ראשון של פסח בחול], ראו שפניו של ר' פנחס מאירות באור יקרות אשר כמה שהאירו פניו בשעת ההלל בבית המדרש, האירו עתה פניו באופן של "שבעתיים כאור החמה", כנודע מחז"ל גודל הארת פני האדם בשעת התגברות על נסיון.

ר' פנחס נעמד אצל השולחן, ופתח ואמר במתק לשונו: הנה כל יהודי רוצה סדר מרומם, אך כאשר מתבוננים מה נקרא סדר מרומם, מדמים לפעמים דמיונות, שסדר מרומם הוא - שכאשר חוזרים מבית המדרש אחר הלל מרומם, אזי בנוסף לפמליא של מעלה ונשמות הצדיקים המגיעות ל"סדר", ישנה גם כן מפה לבנה על שולחן ארוך, אשר מצידו האחד יושבים "בניך כשתילי זיתים" בנים תלמידי חכמים, ומצידו השני יושבים חתני רבנן, וסביבות השולחן יושבים כל הנכדים הקדושים. [וכאשר רבי פנחס אמר דברים אלו, קיים בעצמו - "ונשלמה פרים שפתינו", שכן ר' פנחס לא השאיר אחריו זרע של קיימא].

ומיד בבואו לביתו, פותחים כל הנכדים לומר - "קדש" בנוסח הקדוש והמתוק כדורות הקודמים - "קדש", כשהאב והסב מגיעים מבית הכנסת לובשים הם מיד הקיטל הלבן וכו'. ומיד מביאים קיטל לבן ממש ככהן גדול, ולובש אותו עד שמרגיש בעצמו כנמצא לפני ולפנים, ופותח לומר קידוש כאשר כולם שותקים עד שבגמרו כולם עונים יחדיו "אמן". וזה ממש מצב מרומם. וכך ממשיך כל הסימנים, בדיוק כפי שכתוב בהגדה, עם כל הצדיקים הגדולים והקטנים, עד שבאומרו "לשנה הבאה בירושלים", מרגיש הוא גילוי שכינה ממש, כי הוא באמת יהודי בן עלי' עם בנים ונכדים בני עלי', והי' אכן סדר מרומם אמיתי, עם כלים נאים ברוחניות ובגשמיות.

וכאן התחיל ר' פנחס לבעור ולהתלהט באש קודש ב"רשפי' רשפי אש", אכן זה באמת סדר מרומם מאד, אבל וכי זאת היא חירות?! הן יהודי זה משועבד: לקיטל, ולבנים, ולנכדים, ול"קדש", ולכלים נאים, ולשולחן, ולכסאות, ולמצות, וליין, ועוד רשימה ארוכה של שעבודים.

אך כאשר המצב הוא: שהגיע ל"סדר" - בלי בנים, ובלי חתנים, ובלי נכדים, ובלי קיטל, ובלי מפה, ובלי שולחן, ובלי כסא, בלי מצה, ובלי מרור, ובלי, ובלי, ובלי [והגביה ידיו ועיניו, כשיושבים כך... ושמחים בריבוננו של עולם], ועם כל זאת מתחזקים עם בהירות החירות, עולם שאין אנו משועבדים לכלום אלא בכל מצב ומצב מתבטלים להשם יתברך בתכלית הביטול להיות בבחינת "עבד השם", "חדאין בפורקני", "משכני אחריך", "ידיד נפש", "הביאני המלך חדריו" - חדר לפניו מחדר, "אחריך נרוצה", "לכתך אחרי". וכפי שהי' צועק הבעל ה'תניא' זי"ע - כשהי' נכנס למצב של דביקות: "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ" - אבינו שבשמים, אין אנו צריכים כלום, לא שמים ולא ארץ רק אותך לבדך.

וזאת היא הארת המצה, כי המצה אינה משועבדת לכלום ושום דבר אינו עושה עלי' רושם, וזאת מאיר הארת ה"חירות עולם" לא להיות משועבד לשום ענין, רק להיות תמיד בתכלית ההתבטלות להשם יתברך.

ובכלות ר' פנחס לדבר את דבריו, סידרו שם את הסדר, והי' סדר נפלא.

הרה"צ רבי צבי מאיר זילברברג שליט"א, בסעודה שלישית פרשת צו שבת הגדול - תשע"ח נדפס בקונטרס - 'מאמרי חיוזק', גליון קיג עמוד טז

מעשה מאברך בן עלי' שליט"א

קיבלתי מכתב מאחד החברים שליט"א, שכתב בארוכה: שתי דירות יש לו, כאשר באחת דרים הוא ובני משפחתו המרובים, והשנית מיועדת להשכרה למען יהא להם פרנסה לפי הטף.

לפני שנים מספר, סיבב השם יתברך ששתי שבועות קודם פסח נסתיימה שכירותו של השוכר, ורק אחר פסח עמדה להתחדש שכירותו של שוכר אחר, והם חשבו שהזדמנות נפלאה לפניהם - שיוכלו הילדים לאכול חמץ בדירה השנית שעומדים למוכרה לגוי, וכך יוכלו לנקות את ביתם לפסח בלא שום חשש.

והנה יש להם שכנים, שהינם יהודים יקרים, אבל עברו עניינים קשים בחייהם, וממילא הם מטרידים אותם באופן שקשה לתאר. באמצע הלילה דופקים בדלת ומעירים אותם ומבקשים כל מיני דברים שאינם נחוצים כלל וכלל, כאילו זה באמצע היום - ואי אפשר לומר ברבים את שאר הדוגמאות שכתב לי - וכששמעו שכנים אלו שיש דירה פנוי' לפסח מיד דפקו בדלת במוצאי שבת - שנתפנתה הדירה, וביקשו אם הם יכולים ליקח את הדירה הזאת לעצמם לשתי שבועות אלו, כדי לאכול שם חמץ עם כל ילדיהם, וביקשו הבקשה הזאת בלי להתחשב כלל וכלל, שאולי הם בעצמם רוצים הדירה שלהם בשביל עצמם ובשביל ילדיהם.

וכשמוע בני ביתו של היהודי בקשה זו, הי' זאת נסיון גדול בעבודה, שכל כך העיזו פניהם לבקש מהם למסור את דירתם השני' עבורם בעוד שאף הם זקוקים לה, אך באותה שעה חזר ראש הבית מהדרשה, וחזר לפני בני ביתו, המעשה מאותו יהודי בן עלי' שהתגבר על מידת הקפדנות, והרה"ק ה'בית אהרן' מקארלין [המעשה מובא לעיל, עמודים לג, לד - ושם הגירסא שהרא"ש מסטאלין - אביו של ה'בית אהרן' אמר זאת] אמר על כך: שהסדרים של הצדיקים חשובים וחביבים מאוד בשמים, אך הסדר שערך אותו בן עליה עולה על כולם. ובזה פסקה הקפדנות על השכנים.

ואז המשיך ראש הבית ואמר לבני ביתו: הן אצלינו תודה להשם יתברך, הערב פסח במנוחת הנפש, בלא הנהגות של עצבים וכדומה המביאות לידי כעס וקפדנות, בעוד שאצל השכנים הן כל הבנין נוטף "מים רבים אדירים" מהכנות שלהם לפסח, ורישא דקרא "קולות", שומעים בכל הבנין, זאת אומרת, שיש שם נסיונות של כעס וקפדנות, ולכן אולי כדאי שאכן נמסור להם את הדירה השני' שלנו, וכך יהא הערב פסח ביתר מנוחה אצלם, ואנו נסתדר בביתנו כבכל השנים הקודמות.

ובהיות שרישומו של המעשה מהדרשה, ריחף באויר ביתם הסכימו בני ביתו לכך בחפץ לב, ועוד קודם הבדלה שיגרו הסכמתם לבית השכנים, ואכן במשך כל הימים קודם פסח הצטופפו כל המשפחה הגדולה במרפסת ביתם ברוב שמחה של מצוה וסבלנות, ואף אצל השכנים כמעט שלא נשמעו קולות, כי היתה להם דירה שני' לחמץ.

הרה"צ רבי צבי מאיר זילברברג שליט"א, במאמר קצר בסעודת שבת פרשת ויקרא תשע"ח נדפס בקונטרס - 'מאמרי חיזוק', גליון קיב עמוד לח

מעשה שממנו נלמד, עד כמה הנסיון בליל הסדר יכול להשפיע

מעשה הי' בירושלים עיר הקודש לפני בערך שבעים שנה, שהי' בחור אחד שעבר את השואה, ואיבד בה את אביו ואמו אחיו ואחיותיו וכל משפחתו עד שנשאר בודד בעולמו, וברוב שברון רוחו חשב בדעתו לא להמשיך במסורת אבות, בחשבו שהרי עבודת השם, כפי מה שהי' פעם, ושהי' מורגל בה בבית אביו, כבר וודאי לא תהא עוד - אחרי חורבן נורא כזה רח"ל, וחיים בלי עבודת השם, כפי המסורת מאבותינו ורבותינו, אינם שווים עבורו, וממילא חשב לעזוב את מסורת אבותיו לגמרי רח"ל [וידוע מצדיקים שאמרו - מאד חריף - שאי אפשר לדון שום אחד שעבר את המלחמה, על הירידות שהיו להם אחר המלחמה].

והנה אחד מגדולי צדיקי ירושלים עיר הקודש, אשר הי' לו לבחור עבור הלב קצת קשרים טובים עמו, מחמת קשרי משפחה וקורבה שלפני המלחמה, אותה יהודי צדיק [שהיה אז אברך בן עלי' גדול] הזמין את הבחור לשהות בסדר אצלו, ואכן הבחור הגיע בגופו לסדר, אך לבו רחוק הי' מאד משייכות אל הסדר וכל עבודותיו בפרטות, ואל כל עבודת השם בכללות.

והנה הימים ההם ימי עוני ומחסור גדול היו בירושלים עיר הקודש, והבן עלי' הגדול טרח במסירות נפש ממש להשיג כל צרכי יום טוב - מצות ומרור ואף חזרת למרור, ויין לד' כוסות, ושאר כל צרכי הסדר.

ובהתחלת הסדר קפצה אחת מבנותיו הקטנות [שהיתה כבת שנתיים], והבגד שלה נתפס במפת השולחן עד שנסחב איתה, וכל שולחן הסדר כולו נפל ארצה, אך הבן עלי' נשאר בשלימות ההשתוות והיישוב הדעת, ומיד לקח את בתו הקטנה אל החלון ודיבר איתה בשפתה שלה עד שהרגיעה מבהלתה על גודל החורבן שהרגישה שעשתה בשולחן, וכך המשיך ביישוב הדעת והשתוות לסדר את שולחן

הסדר מחדש, עם המעט שנשאר בידו, וגמרו את כל הסדר מתוך התרוממות והתעלות והשתוות [והגדרת אותו בחור היתה: שהשולחן עם המצות והמרור שערכו אחרי כן עם המעט הנשאר, הי' אפילו לא דמיון לשולחן שהי' מקודם, כיון שכל הכלים נשברו וכל החדר הי' מלא יין ושברי זכוכית ומצות וכדומה, והגדרתו שהי' ממש חורבן, ואף על פי כן ההשתוות של האברך הי' להפליא מאד, וכל הסדר הי' מאד מרומם ומלא שמחה].

וסיים הבחור שבור הלב לאמר: "בשעה שקיבץ הבן עלי' את שברי הכלים שהיו מונחים ארצה, באותו רגע קיבץ את שברי לבבו עד שהחליט להישאר תמיד נאמן להשם ולתורתו", כיון שאם עד עתה חשב שאחר המלחמה אין שייד כבר שיהא עבודת השם כמו פעם, כעת כאשר ראה את מידת השתוות הנפלאה, של זה הבן עלי' הגדול, שמתאים מאד לדורות הקודמים, הרי שאפשר גם היום ללכת בדרכי אבותינו ורבותינו, והוא החליט שנשאר בשמירת מסורת אבות, עד שגדל להיות יהודי חשוב, עם בנים ונכדים ובתוכם תלמידי חכמים גדולים.

הרה"צ רבי צבי מאיר זילברברג שליט"א, במאמר קצר בסעודת שבת פרשת ויקרא תשע"ח נדפס בקונטרס - 'מאמרי חיווק', גליון קיב עמוד לה

מרבי שמואל הומינר - בעל 'עבד המלך'

ידוע שבירושלים של מעלה הי' צדיק נשגב, ושמו: רבי שמואל הומינר זצ"ל [תרע"ד - י"ט סיון תשל"ז], בעל המחבר 'עבד המלך' ועוד ספרים, [וביניהם קונטרס 'מצוות בליל הסדר', ובו רשימה של מאה שישים וחמישה, מצוות - דאורייתא ודרבנן ומנהגים, שמקיימים בליל הסדר], ויחד עם כל מדרגותיו העצומות הי' גם כן מצפה לישועה גדול מאד כידוע, וישנה תשובה מהגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל אליו, שר' שמואל שלח לשאול את ר' שלמה זלמן שבשעת ביאת המשיח יצטרכו לברך על משיח, "שחלק מחכמתו ליראיו", וגם "שחלק מכבודו ליראיו", ונפשו בשאלתו לדעת: האם יברכו את אלו ב' הברכות כל אחת בנפרד, או שיצרפו אותם בבת אחת, לומר: "שחלק מחכמתו ומכבודו ליראיו"? [כמו שמצרפים "על המחיה - ועל הגפן" וכדומה], ובדרך כלל מחמת דוחק הזמן לא הי' ר' שלמה זלמן משיב על שאלות שאינן נוגעות למעשה בזמן הזה, אך כאן יצא ר' שלמה זלמן מגדרו, וכתב אליו תשובה בענין, בידעו שר'

שמואל חי בעולם אחר לגמרי, אשר שם חיים לגמרי עם משיח, ושאלות כאלו נחוצות לו לדעת, בגודל הכנותיו למשיח.

ברוב ציפייתו לישועה של ר' שמואל, קנה בימי צעירותו קנקן יין משובח מאד, ואמר ששומר יין זה לשתות "לחיים" כשהמשיח יבוא, והיין הי' מונח במקום שיהא לזכרון לכולם, והי' לשיחה בפי הנכנסים לביתו, ובליל הסדר הוא העמיד את היין על שולחן הסדר, לעורר הציפוי לישועה שהוא מעיקרי העבודה של ליל הסדר. והי' מוזג מקנקן זה לכוסו של אליהו. [ואחר כך מחזיר את היין חזרה לקנקן].

שנה אחת בזקנותו באמצע הסדר, היות והי' המקום צר, דחף אחד מהנוכחים, ונפל הקנקן ונשבר, וכל היין נשפך ארצה, ומיד נעשה שקט ודממה בבית מרוב האי – נעימות, לראות את עגמת נפשו של ר' שמואל על אבידת היין ששימר כל כך הרבה שנים למשיח, אך על ר' שמואל לא רק שממש לא הי' ניכר עליו שום שינוי, אלא עוד הרגיע את הנוכחים באומרו: שהוא יביא קנקן יין חדש.

מפי בנו שהיה נוכח בשעת מעשה - הר"ר מיכל הומינר שליט"א.
וכן נכדו הגדול ר' מרדכי הומינר שליט"א, שגם היה נוכח בשעת מעשה.
נדפס בספר תולדותיו 'מפנקסו של - עבד המלך', עמוד רכח

